

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2021

Štanderová Adéla

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Mateřství v brzkém věku

Bakalářská práce

2021

Štanderová Adéla

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Adéla Štanderová**
Osobní číslo: **H17269**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Téma práce: **Mateřství v brzkém věku**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce s názvem „Mateřství v brzkém věku“ se skládá ze dvou částí. První teoretická část se zabývá vymezením pojmů těhotenství a mateřství. Ukáže demografický vývoj průměrného věku prvorodiček. V neposlední řadě budou popsány výhody a nevýhody mateřství v brzkém věku. V praktické části se budu zabývat důvody, které vedly k těhotenství, jak těhotenství a mateřství bylo a je prožíváno informantkami a s jakými nejčastějšími problémy se setkávají. Potřebná data budou získávána skrze kvalitativní výzkum pomocí výzkumné metody dotazování, prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- 1) BEHINOVÁ, Markéta. Nová velká kniha o mateřství: od početí do věku 3 let. 3. vyd. Praha: Mladá fronta, 2012. Maminka (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-2816-5.
- 2) FRYJAUFOVÁ, Eva. Mateřská a rodičovská dovolená v otázkách a odpovědích: (nejen pro maminky). Bmo: Computer Press, c2007. Právní rady. ISBN 978-80-251-1454-4.
- 3) MIKULANDOVÁ, Magdalena. Těhotenství, porod a šestinedělí: nejčastěji kladené otázky a odpovědi. Bmo: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1470-4.
- 4) PŘIB, Jan. Mateřská a rodičovská dovolená. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2003. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-0675-X.
- 5) ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- 6) ARNOLDOVÁ, Anna. Sociální zabezpečení I. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3724-9.
- 7) BIČÁKOVÁ, Alena a Klára KALÍŠKOVÁ. Od mateřství k nezaměstnanosti: postavení žen s malými dětmi na trhu práce. Praha: Národohospodářský ústav AV ČR, 2015, 24 s. Studie. ISBN 978-80-7344-354-2.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Lucie Hájková**
Katedra věd o výchově

Oponent bakalářské práce: **PhDr. Mgr. Ilona Ďatko, Ph.D.**
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2020**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlašuji:

Práci s názvem Mateřství v brzkém věku jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše. Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

Poděkování:

Tímto bych ráda poděkovala především mé vedoucí bakalářské práce Mgr. Lucii Hájkové, za její rady, nápady a připomínky, které mi při psaní bakalářské práce velice pomohly.

Dále poděkování patří mé rodině, která mi byla velkou oporou, a především děkuji mému partnerovi za trpělivost.

A v neposlední řadě patří velké díky mým respondentkám, bez kterých by tato bakalářská práce nevznikla. Za jejich ochotu a odvahu svěřit mi velice osobní informace.

Anotace

Tato bakalářská práce s názvem „Mateřství v brzkém věku“ se skládá ze dvou částí. První teoretická část se zabývá vymezením pojmů těhotenství, mateřství a rodičovství. Dále se zaměřuji na rodinu a její historii. Pro doplnění všech informací také popisuji typy partnerského soužití. Praktická část se zabývá otázkami plánování, zabezpečení, problémů s okolím a výhodami či nevýhodami, které vidí dotazované v mateřství v mladém věku. Potřebná data byla získána skrz kvalitativní výzkum pomocí výzkumné metody dotazování, prostřednictvím rozhovoru.

Klíčová slova

Těhotenství, mateřství, rodičovství, adolescent, rodina

Annotation

This bachelor thesis, entitled "Motherhood at an early age", consists of two parts. The first theoretical part deals with the definition of the concepts of pregnancy, motherhood, and parenthood. I also focus on the family and its history. To complete all the information, I also describe the types of cohabitation. The practical part deals with issues of planning, security, problems with the environment and the advantages or disadvantages that respondents see in motherhood at a young age. The necessary data were obtained through qualitative research using the research method of questioning, through an interview.

Key words

Pregnancy, motherhood, parenthood, adolescent, family

Obsah

Úvod.....	10
1 Těhotenství.....	11
1.1 Z biologického hlediska.....	11
1.2 Psychologické hledisko.....	12
1.3 Ekonomicko – sociální hledisko	13
1.4 Rodičovství a mateřství.....	13
1.5 Fyziologické a psychologické změny v průběhu těhotenství.....	17
2 Rodina.....	18
2.1 Historie rodiny	18
2.2 Moderní rodina.....	21
2.3 Socialistická rodina	21
2.4 Současná – postmoderní rodina	23
3 Plánování rodiny	24
3.2 Funkce rodiny	25
3.3 Členění a typy rodiny.....	26
4 Typy partnerského soužití.....	27
4.1 Manželství.....	27
4.2 Nesezdané partnerství	28
4.3 Registrované partnerství	30
5 Praktická část	31
5.1 Cíle výzkumného šetření.....	31
5.2 Strategie výzkumu a výběr výzkumné metody	31
5.2.1 Kvalitativní výzkum.....	31
5.2.2 Hlubkový rozhovor	32
5.3 Výzkumný vzorek.....	32
5.4 Sběr a analýza dat	33
6 Vyhodnocení a interpretace dat.....	34
6.1 Vyhodnocení kategorie: plánování	34
6.2 Vyhodnocení kategorie: okolí	35
6.3 Vyhodnocení kategorie: zabezpečení	38
6.4 Vyhodnocení kategorie: výhody/nevýhody	39
6.5 Vyhodnocení kategorie: rozhodnutí	40

7 Shrnutí zjištěných dat.....	42
Závěr	45
Seznam použitých zdrojů	46

Úvod

Tato závěrečná práce se zabývá ženami, které se staly matkami v mladém věku. Cílem je zjistit, co obnáší být mladou matkou, zda bylo těhotenství plánované a s jakými problémy se ženy setkávaly nebo setkávají.

Toto téma jsem si vybrala proto, že jsem vždy obdivovala ženy ve svém okolí, které v mém věku již měly nebo mají děti. Mezi tyto ženy patří i moje matka, která mě porodila v devatenácti letech a já si neumím představit, že bych dnes měla skoro pětileté dítě.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole se zabývám těhotenstvím a rozebírám jej z biologického, psychologického a ekonomicko-sociálního hlediska. Dále také popisuji fyziologické a psychologické změny v průběhu těhotenství. Pod tuto kapitolu jsem také zařadila mateřství a rodičovství. V druhé kapitole se zabývám rodinou a její historií. Jednotlivě rozebírám moderní, socialistickou a současnou – postmoderní rodinu. Třetí kapitola je zaměřena na plánování rodiny a její typy a funkce. Čtvrtou poslední kapitolou jsou typy partnerského soužití, kde jednotlivě popisuji manželství, nesezdané soužití a registrované partnerství.

Teoretická část interpretuje obecné informace a v praktické části je cílem zjistit co obnáší těhotenství v brzkém věku. Zda si těhotenství plánovaly, s jakými reakcemi okolí se setkaly, jestli byly dostatečně zabezpečené, jaké výhody nebo nevýhody vidí v mateřství v takto mladém věku. A v neposlední řadě také zda by se dnes rozhodly jinak.

1 Těhotenství

Těhotenství je proces, který ženu změní fyzicky, psychicky, emočně i sociálně. Tento proces je pro mnoho žen významným přelomem v životě. Je to také začátek nového života pro dítě, které vyrůstá v matčině těle.¹

1.1 Z biologického hlediska

Těhotenství vzniká oplodněním, tedy splynutím mužské a ženské pohlavní buňky spermie a vajíčka. K tomuto splynutí dochází při ovulaci, tedy v plodných dnech ženy, kdy je vajíčko připravené k oplodnění. U ženy s normálním cyklem 28 dní dochází k ovulaci mezi 10. a 14. dnem.²

Těhotenství trvá 280 dnů, tj. 40 týdnů, tedy 10 lunárních měsíců. 10 lunárních měsíců je 9 kalendářních měsíců.³ Těhotenství také dělíme po 3 kalendářních měsících na tzv. 3 trimestry.⁴

Časnými příznaky těhotenství mohou být únava, citlivost na vůně a pachy, zvláštní chutě, změny na prsou, hormonální změny a samozřejmě vynechání menstruace. Díky poslednímu zmíněnému příznaku většina žen pozná, že je těhotná.⁵ Pro rozvoj plodu je důležité spojení s mateřským organismem. Tuto funkci spojení plní placenta.⁶

Pro těhotenství je mimo jiné důležitá biologická připravenost, pokud tomu tak není, mohou se objevit potíže. Biologická nepřipravenost je nejběžnější u mladých matek. Mladou matkou je zde myšlena nezletilá dívka. „*Nejčastější rizika, se kterými se můžeme u těhotných nezletilých dívek setkat:*

- *Věk matky – u velmi mladých žen bývá nízký věk spojen s nepříznivou sociální situací a malou péčí o těhotenství.*
- *Kouření – kuřáček v čím dál mladším věku neustále přibývá. Kouření v těhotenství výrazně ovlivňuje vývoj plodu, hrozí jeho poškození, dále je zde velké nebezpečí potratu nebo předčasného porodu, k porodu dítěte s extrémně nízkou porodní váhou, k porodu dítěte s plodovou anomálií.*

¹ TEUSEN, Gertrud, Iris GOZE-HÄNEL a Jana PIŠTOROVÁ. *Prenatální komunikace: průvodce výchovou v rodině*. Druhé. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-262-0970-6.

² HANÁKOVÁ, Taťána, Magdalena CHVÍLOVÁ-WEBEROVÁ a Pavla VOLNÁ. *Velká česká kniha o matce a dítěti*. 2. aktualizované vydání. Brno: CPress, 2015. ISBN 978-80-264-0755-3.

³ PAŘÍZEK, Antonín. *Kniha o těhotenství a dítěti: [český průvodce těhotenstvím, porodem, šestineděním - až do dvou let dítěte]*. Praha: Galén, c2009. ISBN 978-80-7262-653-3.

⁴ SIKOROVÁ, Ludmila. *Cvičení a pohybové aktivity v těhotenství*. Brno: Computer Press, 2006. ISBN 80-251-1202-0.

⁵ HANÁKOVÁ, Taťána, Magdalena CHVÍLOVÁ-WEBEROVÁ a Pavla VOLNÁ. *Velká česká kniha o matce a dítěti*. 2. aktualizované vydání. Brno: CPress, 2015. ISBN 978-80-264-0755-3.

⁶ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíce potřebují*. 7. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0853-2.

• *Požívání alkoholu a drog – ohrožuje nenarozené dítě fetopatií (porucha postihující plod v matčině těle) a bývá většinou spojeno se sociokulturní úrovní matky a jejím nešetrným vztahem k vlastnímu těhotenství*⁷

Podle zdravotnické statistiky „Rodička a novorozenec 2014–2015“ Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR kouří, užívá alkohol a drogy v těhotenství nejvíce žen ve věkových kategoriích 20–24 let a 25–29 let. Kouření je nejčastěji typ užívané návykové látky.⁸

1.2 Psychologické hledisko

Kromě biologických změn přicházejí v těhotenství i změny psychické. „*Těhotenství představuje jednu z vývojových krizí v životě ženy, tj. období výrazných změn, kdy se osoba nachází mezi tím, čím byla, a tím, čím se má stát. Učí se a přivyká nové životní roli.*“⁹

„*Vývoj psychických změn a reakcí ženy v době těhotenství a při porodu je z velké části podmíněn osobností těhotné, věkem a zralostí osobnosti, postojem k těhotenství, připraveností na novou roli matky, na jejím sociálním, ekonomickém zázemí, momentálním životním prostředí apod.*“¹⁰

„*Tak jako ze somatického i z psychologického hlediska lze těhotenství dělit do tří trimestrů. V první třetině gravidity je těhotná zaměřena na sebe, stává se introvertní, sleduje vlastní tělo, snaží se zjistit, zda je opravdu těhotná. Úkolem prvního období je přijetí těhotenství. Úkolem druhé fáze je přijetí plodu jako nezávislého samostatného jedince. Chování ženy v závěrečném období je charakterizováno „stavěním hnízda“. Úkolem třetí fáze je příprava na porod a existenci nového jedince mimo organismus matky.*“¹¹

K vývoji mateřské identity dochází jak během těhotenství, tak po narození dítěte. Při procesu převzetí mateřské úlohy dochází k operacím, díky kterým se žena snaží vyrovnat s vývojovou krizí, která provází těhotenství. Mezi tyto operace patří

⁷ MACHOVÁ, Jitka. *Biologie člověka pro speciální pedagogii: celostátní vysokoškolská učebnice pro studující oboru učitelství pro školy pro mládež vyžadující zvláštní péči a studující oboru vychovatelství pro osoby vyžadující zvl. péči*. Praha: SPN, 1993. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). Str. 197-199 ISBN 80-04-23795-9

⁸ *Rodička a novorozenec 2014-2015* [online]. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2017 [cit. 2021-4-26]. ISSN 1213-2683. Dostupné z: https://www.uzis.cz/sites/default/files/knihovna/rodnov2014_2015.pdf

⁹ ROZTOČIL, Aleš. *Moderní porodnictví*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Str. 113 ISBN 978-80-247-5753-7.

¹⁰ RATISLAVOVÁ, Kateřina. *Aplikovaná psychologie porodnictví: [psychologie těhotenství, porodu a šestinedělí : psychosomatická medicína : učební texty pro porodní asistentky]*. Praha: Reklamní atelier Area, 2008. Str. 16 ISBN 978-80-254-2186-4.

¹¹ ROZTOČIL, Aleš. *Moderní porodnictví*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Str. 113-114 ISBN 978-80-247-5753-7.

proces imitace, hraní rolí, fantazie, introjekce – projekce – zamítnutí, akceptace a soustředění. Jejich cílem je sjednocení vlastního já s novou rolí. V operaci imitace se žena snaží o osvojení úlohy, díky napodobování chování osob, které byly nebo jsou ve stejné roli. Hraní rolí spočívá ve snaze ženy vyzkoušet si roli matky v konkrétní situaci. Snaží se tak vyhledávat takovéto situace. „*Během procesu introjekce žena vnímá u osob ve svém okolí chování v hledané roli, představuje si sebe samu v dané situaci. Provádí projekci a poté učiní závěr, kdy se tento způsob chování jeví jako vhodný, tedy jej přijme (akceptace), nebo naopak nevhodný a odmítne jej (negace).*“¹²

U žen ve věku pod 20 let je problémem motivace k těhotenství. Buď může jít o nechtěná těhotenství, kdy ho dívky ze strachu tají, anebo to mohou být těhotenství chtěná, kdy je ale motivem potřeba urychlení dospění v ženu a osamostatnění se od rodiny.¹³

1.3 Ekonomicko – sociální hledisko

Dalším hlediskem, se kterým se žena musí vyrovnat, je hledisko ekonomické a sociální. Žena již v těhotenství pomalu ztrácí statut ekonomické soběstačnosti, její profesní růst je pozastaven a ona je tak více závislá na svém partnerovi. Výsledkem mateřství v mladém věku může být pocit samoty a izolace od vrstevníků, pocit vlastní neschopnosti a nezvládnutí rodičovské péče. Tyto maminky jsou také často klientkami azylových domů, kde se doporučuje je začlenit do reedukačních programů. Je velice důležité, aby měla žena v těhotenství ze strany partnera a rodiny více pozornosti a zájmu. Výraznou roli může sehrát matka rodičky, která může být své dceři velkou oporou.¹⁴

1.4 Rodičovství a mateřství

Po narození potomka se stáváme rodičem, což je pro dospělého člověka důležitá životní role, která je součástí jeho identity. Jedná se o biologicky podmíněnou roli, která má také svou psychickou a sociální hodnotu. Role rodiče je velice specifická. Je to jediná nezpochybnitelně nadřazená a nevratná role v našem životě. Dítě rodiče poutá specifickou a nezrušitelnou vazbou k partnerovi, k druhému rodiči. A dále také vzhledem k naprosté závislosti malého dítěte představuje zásadní zvrát v životě, který vede ke změně životního stylu. Role rodiče ale také přispívá k dalšímu osobnostnímu

¹² Tamtéž, Str. 114

¹³ RATISLAVOVÁ, Kateřina. *Aplikovaná psychologie porodnictví: [psychologie těhotenství, porodu a šestinedělí : psychosomatická medicína : učební texty pro porodní asistentky]*. Praha: Reklamní atelier Area, 2008. ISBN 978-80-254-2186-4.

¹⁴ Tamtéž

rozvoji. Ovlivňuje uvažování a emoční prožívání dospělého člověka, další role i mezilidské vztahy.¹⁵ Podle zákona vznikají povinnosti a práva rodičů, která jsou spojená s osobností dítěte, narozením dítěte a zanikají jeho zletilostí.¹⁶ „*Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud. (§ 858)*“¹⁷ Vynález antikoncepce dává ženě do rukou suverénní rozhodnutí, zda, kdy a kolik bude mít dětí. Tyto změny ve vztahu k rodičovství a možnost regulovat je, se promítly jak do sociálního makro-prostoru, tak dovnitř rodiny. Následkem společnosti s nízkou porodností je i následná změna věkové struktury společnosti.¹⁸ Dle českého statistického úřadu můžeme rozeznat odlišné rysy rodinného chování od života minulé generace. Příkladem může být, že dnešní páry uzavírají manželství a zakládají rodinu ve vyšším věku.¹⁹ To dokazuje také statistika z roku 2019 kdy „*Ve věkové kategorii 30–34 let bylo ještě téměř 51 % žen svobodných (176 747 žen). Muži v tomto věku byli svobodní dokonce v 66 % případů. Jednalo se o 245 661 mužů. Teprve ve věku 35 let byla více než polovina všech žen vdaných. Nejvyšší počet vdaných žen spadal do věku 44 let (55 268 žen). Nejvyšší počty ženatých mužů připadaly na věk 45 let (54 859 mužů). Nejvyšší podíly ženatých mužů ovšem vykazovali až muži ve věku 73 a 75 let, kde shodně cca 75 % mužů bylo ženatých.*“²⁰ V roce 2015 zastupovaly největší podíl rodiček vdané ženy ve věku 30–34 let. Prvorodiček bylo nejvíce ve věkové kategorii 25–29 let.²¹

¹⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

¹⁶ *Občanský zákoník: novelizované znění : rejstřík : redakční uzávěrka 1. 1. 2017* Ostrava: Sagit, 2012-. ÚZ. Str. ISBN 978-80-7488-201-2

¹⁷ *Občanský zákoník: novelizované znění : rejstřík : redakční uzávěrka 1. 1. 2017* Ostrava: Sagit, 2012-. ÚZ. Str. ISBN 978-80-7488-201-2

¹⁸ MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Základy sociologie. ISBN 80-86429-05-9.

¹⁹ *Pohyb obyvatelstva - rok 2014* [online]. Český statistický úřad, 2015 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/pohyb-obyvatelstva-4-ctvrtleti-2014-jvieceamvff>

²⁰ *Ženy a muži v datech 2020* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2020 [cit. 2021-4-26]. ISSN 300004-20. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/151439704/30000420.pdf/5f24abfc-dbb8-4be6-98f6-1d9acff33e56?version=1.3>

²¹ *Rodička a novorozenec 2014-2015* [online]. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2017 [cit. 2021-4-26]. ISSN 1213-2683. Dostupné z: https://www.uzis.cz/sites/default/files/knihovna/rodnov2014_2015.pdf

Pokud se stane, že se rodiči stanou adolescenti, tak mluvíme o rodičovství předčasném. To totiž neuspokojuje již existující potřebu mít dítě, ale může ji v lepším případě nějak stimulovat. V adolescentním věku jsou totiž důležitější jiné potřeby, jako je především emancipace od rodiny, vztahy s vrstevníky nebo seberealizace v profesním životě. Rodičovství tedy v adolescenci bývá nechtěné a neplánované. Dítě představuje zátěž, na kterou adolescent není připravený. Jeho identita je ve fázi rozvoje a narozením dítěte může být narušena.²²

Vzhledem k tomu, že názory mladých dospělých na počet dětí a vhodnou dobu jejich narození jsou velice různorodé, tak se vytvářejí různé alternativy rodičovství. Jednou alternativou je rané rodičovství a druhou pozdní rodičovství. K ranému rodičovství tíhnou lidé se základním vzděláním nebo vyučením. Profesní růst nebo volnočasové aktivity nemají pro ně takový význam a můžeme u nich mluvit o variantě životní dráhy krátkých cyklů. Ta spočívá v brzkém naplnění základních požadavků dospělosti. Z biologického hlediska je brzké rodičovství výhodné, ale z psychologického pohledu může být problémem. Nezralí rodiče mohou upřednostňovat uspokojení vlastních potřeb před potřebami dítěte. Nedokážou tak vycítit a citlivě reagovat na potřeby dítěte, méně se jim věnují a rozvoj dítěte nepodporují tolik, jako rodiče, kteří jsou zralejší.²³

Úzis (Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR) uvádí, že roce 2015 se narodilo v české republice 110 764 děti a z toho 16 168 dětí se narodilo ženám ve věkové kategorii 15–24 let.²⁴

V rodičovství tedy muži přijímají roli otce a ženy matky. Z toho jsou také odvozeny termíny mateřství a otcovství. Postavení obou rodičů a náplň jejich rolí se zásadně liší. Role matky má jasně definovaná práva a povinnosti. Potlačení vlastních potřeb ve prospěch dítěte, sebeobětování, je s mateřstvím spojováno. Matka je považována za výchovnou a pečovatelskou autoritu, která je k dítěti citově vřelá a empaticky o dítě pečuje. V životě ženy je mateřství jednou z významných složek identity. Mateřství ale přináší mnoho povinností a mění dosavadní životní styl. Bývá spojeno s přerušením profesního uplatnění a s izolací ženy v domácnosti. To může ženu frustrovat, zvláště pokud pro ženu není mateřství alespoň přijatelné. Zatímco u

²² VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

²³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

²⁴ *Rodička a novorozenec 2014-2015* [online]. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2017 [cit. 2021-4-26]. ISSN 1213-2683. Dostupné z: https://www.uzis.cz/sites/default/files/knihovna/rodnov2014_2015.pdf

žen je mateřství podmíněno biologicky, u mužů to tak není, a proto se jeví ve vztahu k otcovství jako méně zaujatí, s menším zájmem o dítě. Vztah otce k dítěti je pomalejší a postupný. Otcovská role je ve srovnání s mateřskou brána jako sekundární a je ve velké míře ovlivněna chováním partnerky-matky.²⁵

S mateřstvím a rodičovstvím souvisí také termíny mateřská a rodičovská dovolená. Z pracovněprávního hlediska je mateřská dovolená důležitou osobní překážkou v práci na straně zaměstnankyně. *„Zaměstnavatel je povinen omluvit nepřítomnost zaměstnankyně v práci po dobu, která souvisí s porodem a péčí o narozené dítě v rozsahu 28 týdnů, a porodila-li žena zároveň dvě nebo více dětí v rozsahu 37 týdnů (obecná délka mateřské dovolené). Mateřská dovolená v souvislosti s porodem nesmí být nikdy kratší než 14 týdnů a nemůže v žádném případě skončit ani být přerušena před uplynutím 6 týdnů ode dne porodu.“*²⁶ Z hlediska nemocenského pojištění nemají na mateřskou dovolenou nárok ženy, které jsou sice účastny nemocenského pojištění, ale nevztahuje se na ně zákoník práce. Na peněžitou pomoc v mateřství tak vzniká nárok jen při splnění dvou podmínek. Žadatel musí být při nástupu na dávku nemocensky pojištěn a druhou podmínkou je, že musí být nemocensky pojištěn minimálně 270 dnů v uplynulých dvou letech. Na peněžitou pomoc v mateřství může nastávající matka nastoupit 8-6 týdnů před porodem. Výše peněžité pomoci v mateřství je 70 % denního vyměřovacího základu za kalendářní den. Denní vyměřovací základ se zjišťuje z příjmu za uplynulých 12 měsíců před nástupem na dávku. Studentkám tak nárok na tuto dávku nevzniká. Studium totiž není považováno za dobu pojištění.²⁷ Jedinou výjimkou, kdy se doba studia započítává do pojištění je, když *„studentka úspěšně školu ukončí a poté nastoupí do zaměstnání, které jí založí účast na pojištění, ale v tomto zaměstnání ještě nesplní podmínku pojištění celých 270 dnů. Pak se pojištěnce do potřebných dnů započte i doba studia – pokud spadá do dvou let přede dnem nástupu na peněžitou pomoc v mateřství. Žena dokládá tuto dobu studia ověřenou kopií dokladu o jeho ukončení (např. maturitním vysvědčením, diplomem).“*²⁸

²⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

²⁶ IX.1.1.2 *Mateřská a rodičovská dovolená - Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců* [online]. MPSV [cit. 2021-4-27]. Dostupné z:

<https://ppropo.mpsv.cz/IX112Materskaarodicovskadovolena>

²⁷ *Peněžítá pomoc v mateřství* [online]. Česká správa sociálního zabezpečení [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/penezita-pomoc-v-materstvi>

²⁸ *Peněžítá pomoc v mateřství* [online]. Česká správa sociálního zabezpečení [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/penezita-pomoc-v-materstvi>

Druhým termínem je tedy rodičovská dovolená, rodičovský příspěvek. Ten přísluší buď matce nebo otci dítěte, který „po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině, a to až do vyčerpání celkové částky 300 000 Kč, nejdéle do 4 let věku tohoto dítěte. V případě, že nejmladším dítětem v rodině jsou 2 a více dětí narozených současně, má rodič nárok až na vyčerpání celkové částky 450 000 Kč. Rodič může volit měsíční výši čerpání rodičovského příspěvku. Pro volbu měsíční výše rodičovského příspěvku je rozhodující výše denního vyměřovacího základu pro stanovení peněžité pomoci v mateřství nebo nemocenského v souvislosti s porodem nebo převzetím dítěte, pokud lze alespoň jednomu z rodičů stanovit. Volbu výše rodičovského příspěvku je možno měnit jedenkrát za tři měsíce. Příjmy rodiče nejsou u této dávky sledovány. Rodič může při nároku na výplatu rodičovského příspěvku zlepšovat sociální situaci rodiny výdělečnou činností. Po dobu, kdy je výdělečně činný nebo po dobu studia musí však zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou.“²⁹

1.5 Fyziologické a psychologické změny v průběhu těhotenství

V těhotenství probíhají změny v oblasti somatické, fyziologické, endokrinní (oblast týkající se žláz s vnitřní sekrecí), psychické i sociální. Tělo nastávající matky se mění – zvyšuje se tělesná hmotnost, mění se tvar těla, mohou se dělat strie. Somatické změny tak většina žen přijímá spíše negativně, o to více ženy, které byly nespokojené se svým tělem již před otěhotněním. To, jak se ale žena tělesně vnímá, cítí a jak reaguje na těhotenství má vliv na její organismus, který je neoddělitelnou součástí prožívání, chování a psychických reakcí. V těhotenství dochází k poklesu psychického prožívání, zranitelnosti sebevědomí a záleží na dosažené zralosti ženy, jak hluboké tyto změny budou a na její tendenci reagovat v tomto období. Ženy, které nemají vyřešené nějaké konflikty z minulosti, se stávají v těhotenství úzkostnými.³⁰

Již v těhotenství je důležitý vztah rodičů, především matky, k dítěti. Ta má totiž se svým potomkem nejsilnější vazbu. Interakce rodičů a dítěte je po narození velice důležitá, a je cenným výchovným prostředkem.³¹ Interakce bývá dokonalá, pokud je matka na přijetí dítěte vnitřně připravena. V tom případě je matka vybavena

²⁹ *Rodičovský příspěvek* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/rodicovsky-prispevek>

³⁰ RATISLAVOVÁ, Kateřina. *Aplikovaná psychologie porodnictví: [psychologie těhotenství, porodu a šestinedělí : psychosomatická medicína : učební texty pro porodní asistentky]*. Praha: Reklamní atelier Area, 2008. ISBN 978-80-254-2186-4.

³¹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 6. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0519-7.

mateřskými instinkty a postoji. Pokud ale matka takto disponována není, vzniká napětí, zmatek a výchova se nedaří. Nejvíce se specifický citový vztah dítěte a matky rozvíjí kolem 7. – 8. měsíce života. Tento citový vztah k matce vytváří základ pro vztah dítěte k širšímu sociálnímu okolí. Jde o životní princip důvěry a nedůvěry v ostatní osoby.³²

Matky v adolescentním věku stále bojují o vlastní identitu, hledají odpověď na to, kdo jsou, snaží se sami sobě porozumět, a proto jsou pro ně změny v těhotenství o to více náročné a nemusí je zvládnout. To poté může vést k nezvládnutí rodičovské role a následnému odložení dítěte nebo může matka vytvářet podmínky pro patologický emocionální, kognitivní i fyzický vývoj dítěte.³³

2 Rodina

Rodina hraje v našem životě důležitou a nezaměnitelnou roli. Rodinu Aleš Sekot definuje jako „soubor lidí spojených krví, manželstvím (či jinou formou souhlasného vztahu) či adopcí, sdílí základní zodpovědnost za reprodukci a péči o členy společnosti.“³⁴ Hartl definuje rodinu podobně, podle něj je to „skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí.“³⁵ V minulosti vypadala rodina svým způsobem jinak než dnes. Rodiče mívali v průměru osm dětí, ale většinou se ne všechny dožily dospělosti. Dá se s nadsázkou říct, že neexistoval neoddaný pár, což znamená, že lidé vstupovali do manželství dříve než dnes. Ženy měly děti také v průměru v jiném věku, než mají dnešní ženy.

2.1 Historie rodiny

„Už nejstarší etické a morálně normativní spisy poukazují na to, že jakmile lidé přestávají plnit rodinné závazky, společnost ztrácí svou sílu. Konfucius byl již před dvaceti pěti stoletími přesvědčen, že by přibýlo štěstí a prosperity, kdyby se každý choval řádně ve svém rodinném životě.“³⁶

Dopátrat, jak vypadala evropská nebo slovanská rodina v raném středověku je velice složité. Víme, že slovanská rodina byla patriarchální a v době pohanské mohli mít význační muži více žen. Například Sámó, slovanský vůdce, měl 22 synů a 15 dcer

³² MATĚJČEK, Zdeněk. Co děti nejvíce potřebují. 7. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0853-2.

³³ RATISLAVOVÁ, Kateřina. *Aplikovaná psychologie porodnictví: [psychologie těhotenství, porodu a šestinedělí : psychosomatická medicína : učební texty pro porodní asistentky]*. Praha: Reklamní atelier Area, 2008. ISBN 978-80-254-2186-4.

³⁴ SEKOT, Aleš. *Sociologie v kostce*. Brno: Paido, 2004. 161 st. ISBN 80-7315-077-8.

³⁵ HARTL, Pavel, Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2009. st. 512 ISBN 978-80-7367-569-1.

³⁶ MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Základy sociologie. st. 14 ISBN 80-86429-05-9.

s dvanácti manželkami. Od 11.století bylo u nás uzavírání manželství svěčeno křesťanské církvi.³⁷

Maďarsko–britský akademik v oborech matematiky a ekonomie John Hajnal v roce 1965 uvedl pokus o typologickém odlišení dvou evropských oblastí, které mají odlišný způsob utváření rodiny v době předprůmyslové společnosti. V roce 1982 upřesnil toto dělení dvou typů historického utváření rodiny v Evropě na hraniční linii na spojnici Petrohrad – Terst. Pro oblast, která leží severozápadně od této linie, je typický poměrně vysoký věk při prvním sňatku a také to, že sňatek zde nebyl dostupný všem. V jihovýchodní oblasti je naopak sňatkový věk nízký a manželství je dostupné. I vzhledem domácností se tyto oblasti odlišují.³⁸ „Hajnal mluví o severozápadním evropském systému jednoduché domácnosti a oproti němu lze položit výrazně komplikovanější vazby uvnitř rodinné struktury v oblasti typu jihovýchodního.“³⁹

Sňatkovým věkem rozumíme věk při prvním vstupu do manželství. Tento věk je také „jedním z kritérií typologického zařazení historického utváření rodiny v určité oblasti. Obecně platí, že v sledovaném období byl v západní a severní Evropě sňatkový věk vyšší, v jihovýchodní a východní Evropě nižší.“⁴⁰ V Čechách byl v 16. – 18. století průměrný věk při prvním sňatku nižší než v západní Evropě. „Vestfálský Belm ukazuje mezi léty 1651–1800 pohyb průměrného věku při prvním sňatku u žen mezi 26,3 až 28,4 let a u mužů 29,2 až 31 lety, což jsou nesporně vysoké hodnoty. V letech 1750–1852 se např. ve vsi Břevnov u Prahy pohyboval průměrný sňatkový věk u mužů okolo 27 let a u žen okolo 23 let.“⁴¹

Téměř ihned po sňatku dvou lidí docházelo v této době k plození dětí. Může za to především nemožnost plánování dětí, protože antikoncepce téměř neexistovala. Stávalo se tak tedy, že některé páry spolu neměly pohlavní styk i několik let po uzavření manželství, právě z toho důvodu, aby v tu dobu nepočaly děti. Hodně dětí v rodině ale také představovalo levnou pracovní sílu. Dospělý syn hospodáře většinou přebíral statek po otci a jeho manželka tak byla pracovní sílou.⁴²

³⁷ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-19-9.

³⁸ HORSKÝ, Jan a Markéta PRAŽÁKOVÁ SELIGOVÁ. *Rodina našich předků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 80-7106-195-6.

³⁹ HORSKÝ, Jan a Markéta PRAŽÁKOVÁ SELIGOVÁ. *Rodina našich předků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Knižnice Dějin a současnosti. St. 25 ISBN 80-7106-195-6.5

⁴⁰ HORSKÝ, Jan a Markéta PRAŽÁKOVÁ SELIGOVÁ. *Rodina našich předků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Knižnice Dějin a současnosti. St. 60 ISBN 80-7106-195-6.

⁴¹ HORSKÝ, Jan a Markéta PRAŽÁKOVÁ SELIGOVÁ. *Rodina našich předků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Knižnice Dějin a současnosti. St. 61 ISBN 80-7106-195-6.

⁴² HORSKÝ, Jan a Markéta PRAŽÁKOVÁ SELIGOVÁ. *Rodina našich předků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 80-7106-195-6.

„Koncem 18. století vystupuje Robert Malthus se svou vizí přelidněné Země a omezených zdrojů obživy, z níž vyplýval požadavek omezení počtu dětí v rodinách. Ten se, i pod vlivem jiných činitelů, začal v průmyslově vyspělých zemích postupně uskutečňovat.“⁴³

Horský a Seligová píšou o regulaci počtů následující. „Pouhý pohled na ráz rodinného života v 18. století na jedné straně a 20. století na straně druhé napovídá, že demografické chování za tuto dobu zhruba dvou set let prodělalo nápadnou proměnu. Oba demografické režimy se dají odlišit podle různé frekvence jednotlivých demografických jevů (narození, sňatek). Další kritérium k odlišení obou systémů reprodukce je záměrná regulace plodnosti, omezování počtu porodů v rodině. Prevence nechtěných porodů je něčím, co odlišuje moderní chování od tradičního. Nelze se však domnívat, že by tradiční společnost kontrolu plodnosti neznala a moderna ji zavedla jako novum.“⁴⁴

Stone označuje formu vývoje společnosti a rodiny, která se vyskytovala od první poloviny 17. století do počátku 18. století, jako přechodnou. Existovala převážně jen ve vyšších vrstvách, ale přesto měla velký význam, protože se její zásady rozšířily téměř do celé společnosti. Nukleární rodina se stává lépe vymezenou jednotkou. Rodinné vztahy se odlišily od vztahů k ostatním příbuzným. Velký důraz začíná být kladen na lásku. A to jak na mateřskou, tak i na rodičovskou. Současně vzrůstá i autorita otce.⁴⁵

Nukleární rodina se ukazuje jako ideální typ. Má muže, který zajišťuje ekonomickou a sociální stránku, a ženu, která se stará o domácnost. Koncem 18. století se začínají formovat hnutí za zrovnoprávnění žen a ta velkou měrou přispěla ke změně sňatkového trhu.⁴⁶ Možný ve své knize mimo jiné píše o snaze T. G. Masaryka a jeho ženy Charlotty Masarykové zviditelnit potřebné zrovnoprávnění žen. Ženy u nás neměly nárok na vzdělání a neměly rovnoprávné postavení ve společnosti. Masaryk se svou ženou o tomto problému psali a přednášeli. Masaryka pobuřovalo tehdejší přesvědčení o ženské méněcennosti a poddanosti mužům.⁴⁷

⁴³ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Ilustroval Vladimír JIRÁNEK. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. st. 30 ISBN 978-80-86429-87-8.

⁴⁴ HORSKÝ, Jan a Markéta PRAŽÁKOVÁ SELIGOVÁ. *Rodina našich předků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Knižnice Dějin a současnosti. St. 13-15 ISBN 80-7106-195-6.

⁴⁵ GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999, s. 158. ISBN 8072031244.

⁴⁶ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008, s. 16. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 38. ISBN 978-80-86429-87-8.

⁴⁷ MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Základy sociologie. ISBN 80-86429-05-9.

2.2 Moderní rodina

V devadesátých letech 19. století se objevuje termín moderní rodina. Typickými znaky tohoto období jsou změny sociálních a ekonomických podmínek, které závisí na rozvoji průmyslu. Dalším znakem je, že se staví továrny, které nabízí velké množství pracovních míst. Důsledkem ale také je velká migrace obyvatel z vesnic do měst.

Charakteristickým rysem moderní rodiny je to, že je tvořena pouze manželským párem a jejich dětmi. Je to tedy typ rodiny nukleární. Převážně se jedná o městské rodiny, protože většina obyvatel žila ve městech. S životem ve městě se pojí také sociální kontrola, která se začala prosazovat. Lidé se tak museli přizpůsobovat městskému životnímu stylu.⁴⁸ Velká pohyblivost obyvatelstva oddělila mladé manžele od rodičů a vedla k vzniku malé městské rodiny, která regulovala svou plodnost. V městském prostředí se děti stávaly hospodářskou zátěží a nebyly tak již ekonomickým přínosem. K tomu jistě přispěla povinná školní docházka, zákony omezovaná dětská práce a klesající kojenecká úmrtnost, která odstranila potřebu rození tzv. náhradních dětí.⁴⁹ Zatímco rodiny na vesnici jsou typické tím, že si jsou členové rodiny blízcí a drží spolu, moderní rodina tuto pospolitost ztrácí. Je to dáno především tím, že jedinci tráví svůj čas převážně mimo rodinu. Výchova dětí probíhá v organizacích mimo rodinu, práce je oddělena od rodinného života a volný čas se uskutečňuje také mimo rodinu. Rodina ztrácí v této době svou výchovnou funkci, protože tu převzal stát ve formě výchovných a vzdělávacích organizací. Další velice důležitou funkci, ochranou, také převzal stát. Tedy jeho orgány jako policie, soudy atd. Z moderní rodiny se stává nesoběstačná, konzumní jednotka, která neprodukuje, ale spotřebovává.⁵⁰

2.3 Socialistická rodina

V socialistické rodině nastává největší změna u ženy. Rovnoprávné ekonomické, společenské i sociální postavení ženy vedlo k její samostatnosti. Rodiny v socialismu mají ale problém se stabilitou, protože ji provází vysoká rozvodovost. Jedním z faktorů je ekonomická samostatnost ženy a významná pomoc sociálního zabezpečení socialistického státu.⁵¹ „Období péče o malé dítě překlenovala mateřská dovolená,

⁴⁸ CHEAL, David. *Sociology of Family Life*. UK: Macmillan Education, 2002. ISBN 0333665783

⁴⁹ MUSIL, Jiří. *Sociologie soudobého města*. Praha: Svoboda, 1967. Sociologická knižnice (Svoboda).

⁵⁰ CHEAL, David. *Sociology of Family Life*. UK: Macmillan Education, 2002. ISBN 0333665783

⁵¹ BAUEROVÁ, Jaroslava. Vznik a vývoj rodiny a její funkce v socialistické společnosti. *Sociologický Časopis* [online]. 15. Sociologický ústav AV ČR, 1979, str. 266 [cit. 2021-4-26]. ISSN 00380288. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/41129374?seq=1&fbclid=IwAR3R3kGSHraF-jXh78wwh2iW3q3q0pjzLlsRDOPqby8N_NWDN7dyUgWnW0

kteřá se u nás z původních čtyř měsíců na konci padesátých let postupně rozšiřovala až na dnešní čtyři roky.“⁵²

„Sčítání lidu 1980 zjišťuje v ČSR 22 % domácností tvořených jednotlivci, 34 % domácností párů bez závislých dětí, 8 % neúplných rodin, 3 % více rodinných domácností anebo domácností jedné rodiny a jednotlivce. To znamená 32 % rodin skládajících se z obou rodičů a jejich dětí.“⁵³

Od počátku šedesátých let byl zaznamenán trvalý pokles porodnosti. Tento pokles byl způsoben pravděpodobně přechodem od dosud dominantního modelu rodiny se dvěma dětmi, na rodiny s jedním dítětem. Tříčlenné rodiny byly typické pro vysokoškolsky vzdělané ženy. Zato ženy bez vysokoškolského vzdělání, tedy devět z deseti potenciálních matek, zůstávaly spíše u vícedětné rodiny a zakládaly ji v mimořádně raném věku. Matky své dcery v raném mateřství podporovaly, a to především proto, že mohly své dcery ekonomicky i fyzicky podporovat.⁵⁴ Od počátku osmdesátých let se věk matek prvorodiček dlouhé roky neměnil a byl na úrovni 22,4 roků. Po roce 1989 u nás ale došlo k propadu a v letech 1990–1997 se zvýšil věk prvorodiček v průměru na 24 roků.⁵⁵

Brzký vstup do manželství dával novomanželům naději na získání vlastního bytu. Počet živě narozených dětí byl v osmdesátých letech v průměru 130 000 ročně. V roce 1995 tento počet rapidně klesl na 96 000. Tato čísla dokládají, že se koncem devadesátých let odkládá narození dětí na vhodnější dobu, po ukončení vzdělání a alespoň započaté pracovní dráze.⁵⁶ Šetření R96 je šetření týkající se rodiny, které provedl sociologický ústav Akademie věd České republiky v roce 1996 a nazval jej Rodina 96. Toto šetření dokládá rozpor mezi názorem mladých svobodných lidí a mladých ženatých a vdaných na věk prvorodiček. Zatímco svobodní považovali za ideální věk prvorodičky 24 let, který byl i průměrem tehdejší doby, mladí ženatí a vdané posouvali tento věk na 22 let.⁵⁷

⁵² MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Základy sociologie. st. 163 ISBN 80-86429-05-9.

⁵³ MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: (mýty a skutečnosti)*. Brno: Blok, 1990. st. 19 ISBN 80-7029-018-8.

⁵⁴ MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Základy sociologie. ISBN 80-86429-05-9.

⁵⁵ FIALOVÁ, Ludmila. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-87-7.

⁵⁶ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9.

⁵⁷ FIALOVÁ, Ludmila. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-87-7.

2.4 Současná – postmoderní rodina

Dnešní rodinný život se od minulých liší především oddalováním, a to díky možnostem, které mladí lidé mají. Oddaluje se osamostatnění se od rodičů, vstup do manželství i narození potomků. Odchod od rodičů závisí především na době studia. Mladí lidé také zůstávají, protože se bojí zhoršení vlastní finanční situace. Větší tendenci k založení vlastní domácnosti mají mladí lidé se stálým partnerem. Existence stálého partnera totiž hraje v osamostatnění se od rodičů výraznou roli pro každého druhého mladého člověka. Před dosažením 20 let věku odejde od rodičů zhruba každý patnáctý člověk, zatímco po 30. roku věku zůstává u rodičů jen každý sedmý. Nejvyšší počet lidí, kteří se stěhují, jsou mladí lidé v době sňatku.⁵⁸

Odklad rodičovství na vhodnější dobu je v dnešní rodině běžný. Zatímco v roce 1990 byl průměrný věk prvorodičky asi 22,5let, v roce 1995 23,5let, tak v roce 2019 to je téměř 28,5let.⁵⁹ Mladí lidé narození svých potomků stále odkládají, ale podle statistiky z roku 2019 sňatečnost v České republice roste. Nejvíce nevěst bylo ve věkovém rozmezí 25–29 let a ženichů ve věku 30–34 let.⁶⁰

„Význam hodnoty manželství a chápání partnerství se mění. Zatímco hodnota rodiny jako takové přetrvává, byť se její obsah modifikuje, manželství neznamena pro mladou generaci takový imperativ, jako tomu bylo dříve, a to zejména ve vztahu k jeho jedné ze základních funkcí – výchově dětí. Naopak pokud jde o jeho roli jisté záruky ekonomického zázemí, zde se postoje dlouhodobě zásadně nemění, byť bez znatelného dopadu na sňatečnost.“⁶¹

V mezinárodním srovnání má Česká republika tradičnější postoje. Vztah rodiny jako soukromé instituce a rodiny jako předmětu veřejného zájmu se mění. Svou autonomii si rodina zachovává, přesto se soudržnost rodiny pod vlivem individualizačních trendů uvolňuje.⁶²

V únoru 2020 Centrum pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR, zkoumalo názory občanů na partnerství, manželství a rodičovství. Zjistilo, že

⁵⁸ KUCHAROVÁ, Věra a Anna ŠTASTNÁ, ed. *Partnerství, rodina a mezigenerační vztahy v české společnosti*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009. ISBN 978-80-87007-76-1.

⁵⁹ *Průměrný věk žen při narození 1. dítěte v letech 1950-2019* [online]. Český statistický úřad, aktualizováno 2020 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/5179-postoje-ceskych-obcanu-k-partnerstvi-manzelstvi-a-rodicovstvi-unor-2020>

⁶⁰ *Pohyb obyvatelstva - rok 2019: Přírůstek obyvatelstva byl nejvyšší za posledních 11 let* [online]. Český statistický úřad, 2020 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/pohyb-obyvatelstva-rok-2019>

⁶¹ KUCHAROVÁ, Věra a kolektiv. *Zpráva o rodině 2017* [online]. 2. vydání. Praha: VÚPSV, 2017 [cit. 2021-4-26].

⁶² Tamtéž

přibližně 66 % občanů považuje za ideální model dvoudětné rodiny. Dále přibližně 82 % dotázaných osob uvedlo, že žena by se měla stát matkou do 29 let. V současnosti také asi 12 % občanů zastává názor, že ideální věk prvorodičky je 30 let a více.⁶³

V rodině 21. století „se snižuje rozsah času společně tráveného členy rodiny. Nedostatek času spolu s nároky zaměstnání jsou hlavními faktory zužování prostoru pro rozvíjení partnerských a mezigeneračních vztahů i výchovu dětí. Prostorová vzdálenost snižuje možnosti mezigenerační podpory a soužití širší rodiny. Nestabilita rodiny je důsledkem i příčinou oslabování rodinných pout.“⁶⁴ Česká rodina je rodina zaměstnané ženy. Z ekonomického hlediska je nutné, aby žena měla zaměstnání, protože jen málo rodin by vystačilo s jedním platem. Žena je tak přetížena požadavky v domácnosti i v práci. Proto domácí práce již nezůstávají jen na bedrech ženy, ale musí se zapojit i muž.⁶⁵

3 Plánování rodiny

Plánované mateřství (rodičovství) je snaha partnerského páru, aby otěhotnění nastalo v nejvhodnější dobu. Toto plánování může mít pozitivní nebo negativní charakter. Pozitivní plánování mateřství je, když se rodiče cíleně snaží o mateřství. Negativní plánování mateřství znamená snahu a opatření, které vedou k zábraně nežádoucího otěhotnění (antikoncepce). Plánované mateřství (rodičovství) je ve všech civilizovaných zemích světa považováno za základní lidské právo. Hlavní zásadou je, že žena plánuje počet svých dětí a dobu jejich narození. Základní podmínkou před plánováním mateřství by měla být znalost zdravotního stavu obou partnerů.⁶⁶ V mnoha zemích se zvyšoval průměrný věk prvorodiček současně s rozšiřováním hormonální antikoncepce, s růstem vysokoškolského vzdělání a se zvyšováním zaměstnaností žen. Z ekonomického hlediska je rodičovství ve vyšším věku výhodou proto, že vede ke zvýšení celoživotních pracovních příjmů, a to především u žen v odborných profesích nebo s vysokoškolským vzděláním. Mladí lidé, kteří v zaměstnání očekávají vyšší platové ohodnocení tak čekají s mateřstvím do té doby, než se jejich příjmy zvýší.

⁶³ *Postoje českých občanů k partnerství, manželství a rodičovství – únor 2020* [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 2020 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/5179-postoje-ceskych-obcanu-k-partnerstvi-manzelstvi-a-rodicovstvi-unor-2020>

⁶⁴ VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, ed. *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6.

⁶⁵ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9.

⁶⁶ PAŘÍZEK, Antonín. *Kniha o těhotenství a dítěti: [český průvodce těhotenstvím, porodem, šestineděním - až do dvou let dítěte]*. Praha: Galén, c2009. ISBN 978-80-7262-653-3.

V roce 2016 se 55 % dotazovaných lidí přiklání k ideálnímu věku prvorodičky ve věku 25–29 let.⁶⁷ Aspekty plánování rodiny můžeme rozdělit do tří skupin. Na aspekty biologické, ekonomické a sociální.

Biologickým aspektem může být biologicky podmíněná potřeba mateřství u žen a potřeba rozmnožení u mužů. Z tohoto hlediska je naším základním úkolem předat geny a uchovat rod.⁶⁸

Ekonomické aspekty byly velice silné především v minulosti, kdy děti znamenaly pracovní sílu a zabezpečení v případě nemohoucnosti ve stáří. Dalším důvodem byla potřeba dědice, který se bude starat o majetek.⁶⁹ Dalším ekonomickým aspektem je ekonomická situace rodiny. Za vhodnou dobu, kdy přivést do rodiny dítě je doba, kdy je pár dostatečně zabezpečen a má i dlouhodobý výhled na to, že zabezpečen zůstane. Tím je na myšleno, aby nastávající rodiče měli ukončené studium, stálá pracovní místa, měli kde bydlet apod.⁷⁰

Sociálním aspektem je myšleno osvojení si roli rodiče během socializace. To znamená, že se učíme být rodičem a pomáhají nám v tom naše hodnoty a normy. Hodnoty si rovněž osvojujeme a stejně jako nám je předali rodiče a jiné autority, my je předáváme zase našim dětem. To odpovídá evolučnímu modelu, podle kterého je důležitější sociální reprodukce než reprodukce biologická.⁷¹

3.2 Funkce rodiny

Funkce rodiny popisuje Bohuslav Kraus, který dělí funkce na biologicko-reprodukční, sociálně-ekonomickou, ochrannou, socializačně-výchovnou a emocionální.

Funkce biologicko-reprodukční spočívá v zabezpečení stabilní reprodukční základny. V zájmu celé společnosti je, aby se narodilo co nejvíce dětí, ale v současném vyspělém světě je dítě vnímáno jako překážka.

⁶⁷ ŠTASTNÁ, Anna, Jitka SLABÁ a Jiřina KOCOURKOVÁ. *PLÁNOVÁNÍ, NAČASOVÁNÍ A DŮVODY ODKLADU NAROZENÍ PRVNÍHO DÍTĚTE V ČESKÉ REPUBLICE* [online]. 2017 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/46203816/stastna.pdf/0cf15559-1e0a-4b47-a7d6-e8faeb236404?version=1.0>

⁶⁸ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání*. 3. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0772-6.

⁶⁹ PLAŇAVA, Ivo a Milan PILÁT. *Děti, mládež a rodiny v období transformace*. Brno: Barrister & Principal, 2002. str. 159-175 ISBN 80-86598-36-5.

⁷⁰ KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

⁷¹ PLAŇAVA, Ivo a Milan PILÁT. *Děti, mládež a rodiny v období transformace*. Brno: Barrister & Principal, 2002. str. 159-175 ISBN 80-86598-36-5.

Funkce sociálně-ekonomická je velice důležitá v rozvoji ekonomického systému společnosti. Rodina jako celek se stává spotřebitelem, který je pro trh velice významný a trh je na něm závislý.

Funkce ochranná zajišťuje životní potřeby členů rodiny. Dříve tuto funkci zastával zčásti stát, v současnosti je rodina více zapojena do plnění této funkce.

Socializačně-výchovná funkce spočívá, jak již název napovídá, v socializačním procesu v rodině. V první sociální skupině, ve které se dítě nachází, je rodina. Dítě se tak učí osvojovat si základní návyky a způsoby chování. Hlavní úkol této funkce je připravit dítě na vstup do života.

A **emocionální funkce** je zcela zásadní a nezastupitelná. Pouze rodina dokáže vytvořit pro dítě citové zázemí, dát pocit bezpečí, lásky a jistoty.⁷²

3.3 Členění a typy rodiny

Rodinu můžeme dělit podle různých kritérií. Jedním z kritérií je velikost rodiny. Podle velikosti rodinu dělíme následovně:

- **Nukleární** – tento typ charakterizují dva dospělí ve společné domácnosti s vlastním nebo adoptovaným dítětem. I dnes je tento typ nejběžnějším u nás.
- **Rozšířená** – o takové rodině mluvíme, pokud kromě manželů a jejich dětí, žijí v domácnosti i další blízcí příbuzní, například prarodiče, bratři a sestry apod.⁷³

Helus dělí rodinu také podle funkčnosti vzhledem k dítěti:

- **rodiny stabilizovaně funkční** jsou takové, které zajišťují svým dětem kvalitní socializační podmínky
- **funkční rodiny s přechodnými, více či méně vážnými problémy** jsou téměř všechny. Vždy tyto problémy dokážou vyřešit a také se díky těmto problémům upevňují a pozitivně rozvíjejí.
- **rodiny problémové** již jejich strastem nedokážou čelit. Většinou situaci řeší rozchodem, aby jejich děti trpěli co nejméně.
- **rodiny dysfunkční** mají některé z funkcí rodiny vážně a dlouhodobě narušeny. Příkladem mohou být rodiny s alkoholismem. Tyto rodiny potřebují pomoc institucí, ale rodina se ne vždy dokáže jejich radami řídit.

⁷² KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

⁷³ GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.

- **rodiny afunkční** toto označení znamená, že rodina neplní svůj účel vůči dítěti a přímo ohrožuje jeho vývoj a dítě samotné.⁷⁴

4 Typy partnerského soužití

Je na místě zmínit v této práci nejčastější typy partnerského soužití.

4.1 Manželství

„Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc. (§ 655) Manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství, že spolu vstupují do manželství. (§ 656)“⁷⁵

Také „Manželství nevznikne, pokud alespoň u jedné z osob, které hodlaly uzavřít manželství, nebyly v projevu vůle o vstupu do manželství nebo ve sňatečném obřadu nebo v souvislosti s ním splněny takové náležitosti, na jejichž splnění je k tomu, aby manželství vzniklo, nutno bezvýhradně trvat. (§677)“⁷⁶

Manželství smí uzavřít kdokoli, až na pár výjimek. Do manželství nesmí vstoupit nezletilí. Pouze ve výjimečných případech může soud uzavření manželství schválit osobě, která dovršila šestnácti let a jsou proto důležité důvody. Dále manželství nemůže uzavřít nesvéprávná osoba nebo osoba, které byla svéprávnost v této oblasti omezena. Předci, potomci ani sourozenci do manželství vstoupit také nemohou. Dále potom osoba, která již uzavřela manželství nebo vstoupila do registrovaného partnerství či jiného obdobného svazku uzavřeného v zahraničí či v České republice a tento svazek trvá.⁷⁷

„V průběhu roku 2019 bylo obyvateli Česka uzavřeno 54,9 tisíce sňatků, o 400 více než o rok dříve. Počet sňatků se zvýšil šestým rokem v řadě, více sňatků bylo jak u svobodných, tak u rozvedených a ovdovělých osob. Nejvíce svatebních obřadů se konalo v červnu (10,8 tisíce), který nabídl pět sobotních termínů. Z pohledu pětiletých

⁷⁴ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1168-3.

⁷⁵ *Občanský zákoník: novelizované znění : rejstřík : redakční uzávěrka 1. 1. 2017* Ostrava: Sagit, 2012-. ÚZ. Str. 73 ISBN 978-80-7488-201-2.

⁷⁶ *Občanský zákoník: novelizované znění : rejstřík : redakční uzávěrka 1. 1. 2017* Ostrava: Sagit, 2012-. ÚZ. Str. 74 ISBN 978-80-7488-201-2

⁷⁷ *Občanský zákoník: novelizované znění : rejstřík : redakční uzávěrka 1. 1. 2017* Ostrava: Sagit, 2012-. ÚZ. ISBN 978-80-7488-201-2

věkových skupin snoubenců mezi nevěstami převažovaly ženy ve věku 25–29 let, zatímco u ženichů byli nejpočetnější 30–34letí.“⁷⁸

Občanský zákoník říká, že manželé k sobě mají navzájem rovné povinnosti a práva. Jsou si navzájem povinni úctou, vzájemnému respektu důstojnosti, jsou povinni spolu žít, podporovat se, starat se o děti, udržovat rodinné společenství a vytvářet zdravé rodinné prostředí.⁷⁹

Pokud je soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a jeho obnovení nelze očekávat, může být rozvedeno.⁸⁰

Ale i přesto, že je manželství rozvráceno, nemůže být rozvedeno, pokud by byl rozvod v rozporu:

- a) se zájmem nezletilého dítěte
- b) se zájmem manžela, který se na rozvratu převážně nepodílel a kterému by byla rozvodem způsobena závažná újma. Mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství, pouze pokud spolu již manželé nežijí alespoň po dobu tří let. (§ 755)⁸¹

Dle českého statistického úřadu vstupovalo do manželství nejvíce lidí ve věku od 25 do 34 let. Ve věkovém rozmezí 20–22 let vstoupila do manželství asi šestkrát méně osob. Z toho vyplývá, že mladí lidé manželství odkládají na vhodnější dobu.⁸²

4.2 Nesezdané partnerství

„Mnoho partnerů, a to nejen mezi mladou generací, dává přednost soužití faktickému, bez požehnání úřadu nebo oprávněné církve (náboženské společnosti), před soužitím v manželství. Právní řád ovlivněný tradičním pojetím rodiny a vztahů mezi mužem a ženou nechrání neformální svazky tak, jako hájí instituci manželskou.“⁸³

⁷⁸*Pohyb obyvatelstva - rok 2019: Přírůstek obyvatelstva byl nejvyšší za posledních 11 let* [online]. Český statistický úřad, 2020 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvatelstva-rok-2019>

⁷⁹ *Občanský zákoník: novelizované znění : rejstřík : redakční uzávěrka 1. 1. 2017* Ostrava: Sagit, 2012-. ÚZ. Str. 75 ISBN 978-80-7488-201-2

⁸⁰ *Občanský zákoník: novelizované znění : rejstřík : redakční uzávěrka 1. 1. 2017* Ostrava: Sagit, 2012-. ÚZ. Str. 82 ISBN 978-80-7488-201-2

⁸¹ *Občanský zákoník: novelizované znění : rejstřík : redakční uzávěrka 1. 1. 2017* Ostrava: Sagit, 2012-. ÚZ. ISBN 978-80-7488-201-2

⁸² *Demografické ročenky (pramenná díla) 2019 - 2010* [online]. Český statistický úřad, aktualizováno 2021 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/aktualita/zname-nezname-registrovane-partnerstvi-statistiky-rp-v-cesku-po-14-letech>

⁸³ FETTER, Richard W. *Právní poměry druha a družky* [online]. 10.3.2004 [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pravni-pomery-druha-a-druzky-24087.html>

„Partnerské soužití je zcela volné, kterýkoliv z partnerů je může kdykoliv ukončit, aniž by měl k druhému nějaké závazky, pokud tyto závazky výslovně nevyplývají ze zákona.“⁸⁴

„Faktické soužití se skrývá za pojmy jako domácnost, osoba blízká a osoba spolužijící. Domácnost tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby. Osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní.“⁸⁵

Český statistický úřad v roce 2011 uvedl, že v nesezdaném soužití žilo v České republice asi 238 268 mužů a asi 237 598 žen ve věku 15–75 a více let.^{86*}

Mezi partnery v nesezdaném soužití nevzniká žádné majetkové společenství, které vzniká v manželství. I když spolu partneři žijí v dlouhotrvající vztahu, nabývají majetek každý do svého individuálního vlastnictví anebo do podílového spoluvlastnictví, podobně odpovídají za závazky.⁸⁷ V právu sociálního zabezpečení, v trestním právu a v jiných právních odvětvích se můžeme s termínem druh, družka setkat. V trestním procesu je druh kladen naroveň manžela. Poměr druha a družky berou vybrané oblasti práva sociálního zabezpečení v potaz. Nesezdané soužití muže a ženy staví do rovnoprávného postavení s manželkou jen proto, aby se manželství nedostalo do větších a neopodstatněných výhod. Pokud soužití muže a ženy tvoří domácnost a pokud je jejich soužití v délce alespoň tři měsíce, přihlíží se k partnerovi jako k společně posuzované osobě při stanovení životního minima rodiny a při posouzení nároku na přiznání dávek státní sociální podpory.⁸⁸

⁸⁴ CHODĚRA, Oldřich. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha: Grada, 2002. Právo pro každého (Grada). Str. 20 ISBN 80-247-0217-7.

⁸⁵ FETTER, Richard W. *Právní poměry druha a družky* [online]. 10.3.2004 [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pravni-pomery-druha-a-druzky-24087.html>

⁸⁶ Veřejná databáze: Tab. 906 *Osoby v sezdaných a nesezdaných soužitích v hospodařící domácnosti tvořené 1 úplnou rodinou bydlící v bytech podle postavení v domácnosti a podle počtu závislých dětí v domácnosti a věku osoby* [online]. Český statistický úřad, 2011 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z:

<https://www.soc.cas.cz/aktualita/zname-nezname-registrovane-partnerstvi-statistiky-rp-v-cesku-po-14-letech>

*Statistika vychází z sčítání lidu, které probíhá jednou za 10 let

⁸⁷ FETTER, Richard W. *Právní poměry druha a družky* [online]. 10.3.2004 [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pravni-pomery-druha-a-druzky-24087.html>

⁸⁸ FETTER, Richard W. *Právní poměry druha a družky* [online]. 10.3.2004 [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pravni-pomery-druha-a-druzky-24087.html>

4.3 Registrované partnerství

„Registrované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem. (§ 1)“⁸⁹

„Partnerství vzniká projevem vůle dvou osob stejného pohlaví činěným formou souhlasného svobodného a úplného prohlášení těchto osob o tom, že spolu vstupují do partnerství. Osoby vstupující do partnerství činí prohlášení osobně před matričním úřadem v kraji, který je podle místa trvalého pobytu alespoň jedné z osob vstupujících do partnerství příslušný k přijetí prohlášení. Příslušné matriční úřady stanoví vyhláškou Ministerstvo vnitra. (§ 2)“⁹⁰

Partneři k sobě mají stejné povinnosti, práva a vzájemnou vyživovací povinnost. Registrované partnerství nebrání partnerům ve výkonu rodičovské zodpovědnosti nebo ve svěřeni dítěte. Partnerství zanikne buď smrtí jednoho z partnerů nebo, stejně jako u manželství, zrušením soudu.⁹¹

„Registrace partnerství je evidencí fyzických osob vedenou v knize registrovaného partnerství, které na území České republiky vstoupily do partnerství. (§ 18)“⁹²

„Osoby, které chtějí vstoupit do partnerství, vyplní před vstupem do partnerství předepsaný tiskopis – Dotazník k partnerství, který je k dispozici u shora uvedených příslušných matričních úřadů.“⁹³

„Od poloviny roku 2006 do konce roku 2019 vstoupilo v Česku do registrovaného partnerství celkem 3625 párů. Během ledna až dubna 2020 to bylo dalších 49 párů (29 mužských a 20 ženských). Ovšem pouze 2710 jich (k 1. 1. 2020) stále existovalo, jelikož 915 partnerství se za dobu od roku 2006 do konce roku 2019 rozešlo, resp. bylo zrušeno. Z dat ovšem nezjistíme, zda byla partnerství zrušena z důvodu úmrtí nebo z rozhodnutí partnerů či partnerek. Zhruba 300 osob v existujících RP jsou cizinci, z nichž polovinu tvoří Slováci a Slovenky).“⁹⁴

⁸⁹ ZÁKON ze dne 26. ledna 2006 o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů - Sbirka zákonů [online]. Ostrava: Sagit, 2006 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.sagit.cz/info/sb06115>

⁹⁰ ZÁKON ze dne 26. ledna 2006 o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů - Sbirka zákonů [online]. Ostrava: Sagit, 2006 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.sagit.cz/info/sb06115>

⁹¹ ZÁKON ze dne 26. ledna 2006 o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů - Sbirka zákonů [online]. Ostrava: Sagit, 2006 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.sagit.cz/info/sb06115>

⁹² ZÁKON ze dne 26. ledna 2006 o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů - Sbirka zákonů [online]. Ostrava: Sagit, 2006 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.sagit.cz/info/sb06115>

⁹³ Uzavření registrovaného partnerství [online]. MVČR, 2020 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-registrovaneho-partnerstvi.aspx>

⁹⁴ Známé neznámé registrované partnerství: statistiky RP v Česku po 14 letech [online]. Sociologický ústav AV ČR, 2020 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/aktualita/zname-nezname-registrovane-partnerstvi-statistiky-rp-v-cesku-po-14-letech>

5 Praktická část

V této části bakalářské práce popíšeme cíl výzkumného šetření, výzkumné otázky, strategii výzkumu a zvolenou metodu sběru dat. Dále jakým způsobem byly respondentky vybírány, jak probíhaly rozhovory a jak se postupovalo při analýze dat. Také vydefinujeme, co je kvalitativní výzkum a hloubkový rozhovor.

5.1 Cíle výzkumného šetření

Cílem výzkumu je zjistit, co obnáší být matkou v brzkém věku. Co respondentky k brzkému těhotenství vedlo, zda bylo plánované, jak těhotenství a mateřství prožívaly či prožívají. S jakými problémy se setkávaly nebo setkávají, ať již s ekonomickými, sociálními nebo jinými. Také jaké výhody nebo nevýhody vidí v tom, být matkou v brzkém věku. Jestli je těhotenství a mateřství nějak omezilo a zda by se dnes rozhodly jinak.

Na základě těchto otázek byla vytvořena struktura rozhovoru, jehož pomocí byly dané informace zjišťovány.

Hlavní výzkumná otázka tedy zní: *Co obnáší být mladou matkou?*

Dílčí výzkumné otázky: *1. Bylo těhotenství plánované?*

2. Setkaly se ženy s problémy s okolím?

3. Zažívají nebo zažívaly problémy se zabezpečením?

4. Jaké vidí v brzkém mateřství výhody či nevýhody?

5. Rozhodly by se dnes jinak?

5.2 Strategie výzkumu a výběr výzkumné metody

Výzkum se zabývá zkušenostmi a názory žen, které se staly matkami v 16–22 letech. Protože je to velmi osobní téma a není možné na některé otázky odpovědět stroze, byl pro výzkumné šetření zvolen kvalitativní výzkum. Zvolenou metodou bylo polostrukturované dotazování, protože je vhodné pro případné doplnění konkrétní odpovědi, ze které bude více viditelný názor matek.

5.2.1 Kvalitativní výzkum

„Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém

vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.“⁹⁵

Dle Hendla si kvalitativní výzkumník nejprve vybere téma a určí si výzkumné otázky, které může uzpůsobovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu. Proto se kvalitativní výzkum někdy považuje za pružný typ výzkumu. Sběr dat a jejich analýza trvá v delším časovém intervalu.⁹⁶

5.2.2 Hlubkový rozhovor

Nejčastější metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu je rozhovor, pro který se používá označení hlubkový rozhovor. Ten můžeme definovat jako „*nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek.*“⁹⁷ Prostřednictvím této metody „*jsou tedy zkoumáni členové určitého prostředí, určité specifické sociální skupiny s cílem získat stejné pochopení jednání událostí, jakým disponují členové dané skupiny.*“⁹⁸ Otevřené otázky zaručí badateli, že porozumí pohledu lidí a neomezí tak jejich pohled, jako by ho mohl omezovat při výběru odpovědí v dotazníku.⁹⁹

5.3 Výzkumný vzorek

Protože výzkumný vzorek v této práci je velice specifický, a nelze jej získat náhodně, ale teoreticky, tak jsem zvolila metodu sněhové koule. To znamená, že „*žádáme respondenty, které jsme již získali, o kontakty na další lidi, kteří by mohli odpovídat našim kritériím.*“¹⁰⁰

V této práci je výzkumným vzorkem 6 mladých matek. Pro rozhovor byla stanovena dvě kritéria, která musela dotazované ženy splňovat. První kritérium bylo, že svého prvního potomka porodily ve věkovém rozmezí 16–22 let. A druhým, že se setkaly s negativní reakcí na věk, ve kterém se staly matkami. Výzkumný vzorek je menší, než bylo plánováno z důvodu pandemie Covid-19 a dále proto, že některé

⁹⁵ ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. str. 17 ISBN 978-80-262-0644-6.

⁹⁶ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. str.46 ISBN 978-80-262-0982-9.

⁹⁷ ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. str. 159 ISBN 978-80-262-0644-6.

⁹⁸ Tamtéž, str.159

⁹⁹ Tamtéž, str. 159 - 160

¹⁰⁰ Tamtéž, str. 73

z respondentek rozhovor odmítly, protože je pro ně toto téma příliš osobní a soukromé. Respondentkám byla přiřazena fiktivní jména.

Aneta (31) porodila první dítě v šestnácti letech a nyní má již tři děti, se kterými společně s manželem bydlí ve městě. Její dovršené vzdělání je pouze základní, doplnit si ho nechce, ale v blízké době by si ráda udělala rekvalifikační kurz.

Hana (48) se stala matkou v sedmnácti letech. S otcem své dcery je již dlouhou dobu rozvedená a v druhém manželství má další dvě dcery. Vždy bydlela ve městě. Středoškolské vzdělání s maturitou si dodělávala, když byla dcera větší. A doplnění vzdělání považuje za celoživotní cíl.

Šárka (23) otěhotněla ve dvaceti letech a s otcem své dcery již není. S dcerou ale bydlí ve městě. Narození dcery ji přerušilo studium na střední škole a maturitu si tak musela dodělávat. Úspěšně ale zkoušku dospělosti zvládla. Dodělat si vysokou školu má v plánu, pouze čeká na chvíli, kdy si bude stoprocentně jistá, že vše zvládne.

Čtvrtá respondentka Nikola (26) přišla do jiného stavu stejně jako Šárka ve dvaceti letech. S manželem mají dvě děti, se kterými bydlí ve městě. Dítě tedy přišlo po vystudování střední školy s maturitou, již v zaměstnání. O tom, že by se v dohledné době vrátila do vzdělávací instituce absolutně neuvažuje.

Kristýna (23) se stala matkou ve dvaadvaceti letech. Její vzdělání je středoškolské s maturitou, ačkoli měla již téměř vystudovaný bakalářský obor na vysoké škole, který ale kvůli těhotenství ukončila. Na vysokou školu se ale má v plánu vrátit, jen co bude syn větší. Společně s partnerem žijí ve městě, pokud ale partner odjede pracovně do Anglie, tak přebývá u své matky na vesnici.

Poslední dotazovaná Anna (24) přivedla na svět potomka také ve dvaadvaceti letech. Její dovršené vzdělání je středoškolské s maturitou, a protože již byla zaměstnaná a po mateřské dovolené na ni čeká dobré pracovní místo, tak si vzdělání nemá v plánu doplňovat. Se svým manželem a synem bydlí ve městě.

5.4 Sběr a analýza dat

Pro sběr dat byla zvolena metoda polostrukturovaného dotazování. Respondentky jsem kontaktovala pomocí sociálních sítí. Po zodpovězení kritérií, jsem dala kontaktovaným na výběr, zda upřednostní osobní setkání nebo rozhovor přes mobilní telefon. Všechny respondentky z důvodů probíhající pandemie a následných opatření zvolily rozhovor přes mobilní telefon. Průběh rozhovoru byl nahráván na záznamník druhého mobilního telefonu a později byla provedena doslovná transkripce celých

rozhovorů. Respondentky byly před rozhovorem seznámeny se záměrem rozhovorů a následně požádány o souhlas s nahráváním. Také byly ubezpečeny, že rozhovory budou zveřejněny anonymně. Otázky k rozhovoru byly rozděleny do pěti kategorií a byly kladeny dle plynutí rozhovoru.

Analýza dat byla provedena technikou otevřeného kódování, které je využíváno v široké škále kvalitativních výzkumů. „*Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje.*“¹⁰¹ Zjištěné informace byly rozděleny do kategorií, které byly získány kódováním. Kódováním vytvořené kategorie: plánování, okolí, zabezpečení, výhody X nevýhody, rozhodnutí

6 Vyhodnocení a interpretace dat

Již následuje konkrétní vyhodnocení a interpretace získaných informací, které vyplývají z uskutečněných rozhovorů. Tyto informace byly získány z doslovné transkripce rozhovorů a jejího následného kódování.

6.1 Vyhodnocení kategorie: plánování

Každá žena v průběhu svého života se touží stát matkou. Dle českého statistického úřadu byl v roce 2019 průměrný věk prvorodičky 28,5 let. Otázkou tedy je, zda si respondentky v takto mladém věku plánovaly. V době porodu nezletilé respondentky Aneta a Hana, a společně s nimi Šárka, které bylo dvacet let, si těhotenství neplánovaly. Jejich reakce tedy byly spíše negativní. Aneta reakci popisuje jako šok, Hana měla strach z oznámení rodičům a Šárka, jak sama uvádí – „*no nebyla jsem z toho nadšená, no.*“ Oproti tomu zbylé tři informantky Nikola, Kristýna a Anna popisují svou reakci jako radost, ačkoli i u Kristýny byl, vzhledem k nedodělanému studiu, strach z oznámení rodičům. „*No promítlo se mi všechno hlavou, co škola, a hlavně co na to řeknou doma, protože doma je na prvním místě škola a děti až potom.*“ Nikola s Annou si své potomky plánovaly, zatímco u Kristýny byl syn – „*tak jako plánovaný neplánovaný. Řekli jsme si, že to zkusíme a pak že se na to vykašleme, a ono to vyšlo.*“ O interrupci uvažovaly pouze dvě respondentky, Hana a Šárka. Obě tuto variantu ale zamítly. Hana jako důvod uvádí – „*No, že to bude dobrý. Že je to sice o dva roky dřív, než jsem si plánovala, ale že to zvládnou. Nebyla jsem prostě zastánce*

¹⁰¹ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014.str. 211 ISBN 978-80-262-0644-6.

interrupcí. “ A Šárka se tak rozhodla, protože „prostě nezabiju život, co ve mně roste.“ Dále se nabízí otázka, v kolika letech si potomka plánovaly. Aneta svého potomka na svět přivítala o asi devět let dříve, než si plánovala. Hana, jak již bylo zmíněno, porodila dříve pouze o dva roky, než bylo v plánu. Šárka uvádí – „o tom jsem nějak moc nepřemýšlela.“ Nikola s Annou si své děti naplánovaly a Kristýna uvádí, že první dítě chtěla mít „tak kolem dvaceti pěti, dvaceti šesti. Vyšlo to trošku dřív.“

6.2 Vyhodnocení kategorie: okolí

Jak bylo řečeno v teoretické části, tak je velice důležité, aby měla žena v těhotenství ze strany partnera a rodiny více pozornosti a zájmu. Výraznou roli může sehrát matka rodičky, která může být své dceři velkou oporou. Výsledkem mateřství v mladém věku může být pocit samoty a izolace od vrstevníků. Také podpora partnera je zásadním faktorem v rozhodování a v správném průběhu těhotenství. Všechny respondentky uvedly, že je partner podporoval. Po oznámení těhotenství partnerovi se všechny respondentky setkaly s pozitivní reakcí. Pouze Anna odpověď rozvádí následovně: *„byl hodně nejdřív takovej jako vystrašeněj, protože už jsme si zažili jedno nepovedený těhotenství, takže nejdřív asi čtyři měsíce měl jakoby strach, že se mnou ani moc nemluvil, nedělal si vztah k miminku“.*

Zeptala jsem se také, zda se tatínkové podílejí na péči o děti. Šárka, přesto, že s otcem své dcery již není odpovídá – *„Ano. A rád. Máme daný den, kdy si ji vždy bere.“* Anna uvádí, že se její manžel synovi také věnuje a je to božský táta. Hana, která se s otcem své dcery rozvedla, když byla ještě malá uvádí – *„No, to bylo všelijaký. Já jsem si potom našla svého současného manžela a dcera přijala za tátu jeho, takže o vlastního ani nejevila zájem. Neměli spolu zrovna báječný vztah. Přišlo mi, že se chtěl starat jen proto, aby vypadal dobře, a tak nějak z povinnosti. Nebyly v tom moc city no. Ale tím nechci říct, že by ji neměl rád.“* Kristýny partner jezdí služebně na několik měsíců pryč, její odpověď tedy byla *„No on tu za celou dobu ještě nebyl, aby se mohl starat, ale myslím, že kdyby tu byl, tak se stará, aspoň trochu. Ale zvládáme to dobře.“* A na otázku, zda jí tu partner chybí odpověděla – *„Popravdě nechybí. Už máme zajetý program a až přítel přijede, tak je mi jasný, že se budeme dohadovat, protože nám bude narušovat náš program.“*

Rodina reagovala u třech respondentek, Nikoly, Anny a Kristýny v pozitivním duchu. Kristýna uvádí, že rodiče byli v šoku a plakali, ale šťastím. Anna říká, že pouze *„tchýně trošičku nebyla připravená na roli babičky“*. U zbylých tří byly reakce rodičů a rodiny smíšené. Hanina odpověď byla – *„Mamka nadávala a táta ten si myslím taky nebyl rád.“* Šárka uvedla, že ze začátku nebyli příliš nadšení, ale později to přijali a Aneta uvádí – *„rodiče jakstakš dobrý na to, jak to bylo. Partnerovi rodiče tam to bylo, oni chtěli vnoučata, ale od starších dětí, ne od nás.“* A dále pokračuje *„No tátovi jsem to řekla a v podstatě nic neříkal a mamka to poznala, tak sem musela s pravdou ven. A chtěla se sejít i s Jakubem, a pak s rodiči Jakuba. Jakubovi rodiče, tak my jsme šli s Jakubem k němu, že neměl být nikdo doma. A byla jeho máma doma a už ve dveřích to poznala, měla jsem břicho. Oni to vlastně všichni tak nějak věděli, až když jsem byla v 5. měsíci. A za tchánem byl Jakub sám a jen mu na to řekl, že je to novinka, že to nevěděl. A pak se domluvila schůzka a řešili to co a jak. Nějak jsme nevnímali nějak ty reakce atd, asi naši z toho byli hotoví a nevím, jestli z toho, že budeme rodiče nebo co řekne okolí, ale Jakubovi rodiče měli i věk na to, aby měli vnoučata atd. Jen v podstatě pak řekli, že jsme mohli počkat, ale tchýně miluje děti, tak ta se těšila.“*

Všechny dotazované uvádí, že je rodiče podpořili v rozhodnutí si miminko nechat. Tři z nich ale odpověď rozvádí. Kristýna zmiňuje – *„Ano. Mamka měla teda dvakrát takovou poznámku, že jako jestli jsem nad tím nepřemejšlela, že bych si to nechala vzít, že mám ještě školu, ale jak to začalo, tak to skončilo.“* Šárka říká – *„Právě, že ze začátku ne, že i z jejich strany byl ten návrh, že bych si to nechala vzít. Ale když jsem se rozhodla, že ne, tak se s tím smířili.“* A Aneta popisuje – *„Ano, vzhledem k tomu, že už jsem na potrat jít nemohla, tak to vzali, jak to bylo a snažili se nám pomoci, ulehčit nám to.“*

Reakce okolí, kamarádů byla u pěti respondentek vesměs pozitivní, každá z nich se ale setkala i s negativní reakcí. Aneta uvádí, že reakce okolí byla u ní katastrofa. *„Okolí tam to bylo hrozný, tam prostě ta reakce byla asi nejhorší.“* Aneta s Hanou, jakožto nezletilé matky, obě uvádí, že se setkaly s reakcí *„děti mají děti“*. Anna uvádí rozdíl v reakcích mužů a žen v zaměstnání. *„No tak v práci dobrý od chlapů. Ty říkali, že to je super, že sem jakoby mladá, že tak by to mělo bejt. A od těch kolegyně to bylo horší. Tam jsem cítila hodně závist a jakoby tlak, že teda jsem mladá a že jestli to mám zapotřebí.“* A jako další negativní zkušenost popisuje – *„od dvou kamarádek, jedna z práce. Bylo jim kolem pětatřiceti a děti ještě neměly. Každou chvíli někde v cizině. Po dětech každopádně toužily obě, ale doma jim to nešlo. Poslouchala*

jsem celý první trimestr, že si zkažím postavu a život, že nebudu moct cestovat. Druhý trimestr mě nechaly obě být a třetí mi zas říkaly, jak jsem tlustá a že mi uteče manžel za mladší a atraktivnější.“ Šárka odpověděla, že okolí bylo v pohodě. Ale dále doplňuje – „Jen především od lidí, který mě vůbec neznaj jsem slychávala, že jsem na dítě ještě moc mladá, že si kazím život. Vlastně mě hned odsoudili, že sem mladá máma.“ Nikola jako negativní zkušenost uvedla rozhovor s kamarádkou, která jí řekla, že děti jsou peklo a zkaží si tím život. A o to víc, že bude mít děti takhle brzy. Kristýna popisuje – „Jedna kamarádka. Že jsem moc mladá, a co škola. A taky protože přítel pracuje v Anglii a jezdí jednou za dva tři měsíce na měsíc sem domů. Takže to bylo takový, že ona, kdyby byla v mojí kůži, tak by si to nenechala a tyhle věci.“

Okruh přátel se respondentkám vesměs nezměnil. Spíše stále potkávají nové. Například uvedu odpověď Kristýny – *„Tak nějak furt stejný.“* A Šárky – *„Ne změnil, jako sice jsem si našla i nový kamarádky s dětma a pořád se seznamuju, ale ten okruh mých přátel zůstal stejnej.“*

V souvislosti s otázkou reakce okolí, mě zajímalo i to, zda respondentky pociťovaly předsudky nebo podporu od okolí. Aneta pociťovala tedy předsudky. *„To bylo hrozný. Jo, protože většinou prostě koukali skrz prsty. Prostě všichni odsuzovali, vlastně i mojí mamky kamarádky mi přišlo, že některý ji odsoudily. Bylo to prostě většinou hrozně negativní. Tím, že partnerovi bylo v té době ještě patnáct, tak to bylo všechno ještě horší.“* Kristýna, Nikola a Šárka pociťují spíše podporu. A Hana s Annou uvádí, že vždy se najde někdo, kdo má předsudky.

Maminky s dětmi respondentky nevyhledávají, pouze Hana se Šárkou reagují kladně. Přesto se nejedná o cílené vyhledávání. Další byla otázka týkající se vztahu se staršími matkami. Zde se respondentky rozdělily tři na tři. Šárka, Nikola a Kristýna nemají se staršími matkami problém. Kristýna dodává *„no tam až na to, když mi radí, to funguje dobře.“* Zatímco Aneta, Hana a Anna se buď se staršími matkami nestýkají nebo se setkávají s negativními reakcemi. Anna má právě nejvíce negativních reakcí od starších matek, které *„určitě odsuzují, že jsem ještě mladá, ničemu nerozumím, že o životě nic nevím. Takhle to opravdu cejtím jako, že schazují vopravdu, když řešíme stejnou situaci, ale jinej věk no.“* Hana vzpomíná *„paradoxně fakt tyhle holky, co byly o tři roky starší na mě koukaly divně no. I třeba v tý porodnici ta porodní asistentka byla nepříjemná.“* A Aneta popisuje – *„To bylo, že jsme děti a máme dítě, jak se o něj postaráme. A potom stejně vám to nevydrží a tak dále no.“*

6.3 Vyhodnocení kategorie: zabezpečení

Žena se již v těhotenství pomalu stává ekonomicky závislejší na partnerovi. Její profesní růst je pozastaven. Všechny dotazované byly dostatečně zabezpečeny. Tři z nich zabezpečil partner, který má stále zaměstnání. Anna, Nikola a Hana kromě zabezpečení ze strany partnera také pobíraly mateřskou a v případě Anety se o zabezpečení postarala rodina. „*Co jsme potřebovali nebo chtěli tak nám zajistili partnerovi rodiče.*“

Před otěhotněním pracovaly dvě z šesti respondentek, které tudíž měly nárok na mateřskou. Nárok na tuto dávku měla i Hana, její situaci popíšu její odpovědí – „*No dřív střední škola, učňák, nebyla na tři roky jako to je dneska, ale vlastně na tři a půl. Že vlastně školu si vlastně dodělala ve třetíku, ale ten půl rok byla povinná praxe u toho vlastně zaměstnavatele, pro kterýho ses učila. Tím si jako splácela to vzdělání. A tam se platila nějaká minimální částka, to nebyla ani mzda. To byla třeba, ty minimální mzdy byly třeba šestnáct stovek, měly ty prodavačky a my jsme měli třeba osm. Úplně směšný peníze.*“ Na otázku, zda měla nárok na mateřskou odpověděla – „*Jo, to nebylo jako dneska, že musíš mít odpracováno. Ty sociální jistoty dřív byly jiný. Bylo běžný, že kdo měl dítě, tak měl i přídavky. Dřív to nebylo, že si musela mít nějakou minimální mzdu. Dřív kdo měl děti, tak měl automaticky nárok na přídavky.*“

V otázce, zda měly zázemí odpověděly všechny pozitivně. Aneta bydlela do porodu syna doma a poté jim zajistili bydlení partnerovi rodiče. Hana na otázku zázemí odpověděla následovně – „*No svůj byt jsem neměla. Nejdřív jsme bydleli asi půl roku u mých rodičů, pak asi rok nebo dva u jeho rodičů a pak jsme dostali byt. Od něj z práce.*“ Vnímá to ale tak, že zázemí měla. Zbylé čtyři bydlely již před narozením svého potomka s partnerem nebo manželem. Anna uvádí - „*Máme byt, sice hypotéku, ale stálej příjem, práci a tak, takže jo.*“ Zázemí má také u své matky, tchýně, doma, zkrátka jak říká „*zázemí jsem měla a mám úplně všude.*“ Kristýna vzhledem k zaměstnání jejího partnera také uvádí, že zázemí měla jak doma, tak u svých rodičů, kde tráví čas se synem, když je partner v zahraničí.

Do této kategorie jsem také zahrнула otázku obav, ať již z porodu, jestli se dokážou postarat o své dítě, nebo jestli budou mít všeho dostatek. S různými typy obav se setkaly čtyři z šesti respondentek. Převážně to byly obavy buď z porodu, aby vše bylo v pořádku a případně z následné péče. Například Anny reakce je následovná - „*Ježiš, pořád, a to mám i teď. Jestli dělám všechno dobře. Jako, jestli to, co jsem si v uvozovkách vysnila, naplánovala, tak jako jestli dělám tak, podle svého nejlepšího*

svědomí.“ Aneta s Hanou naopak žádné obavy neměly. Aneta uvádí – „*V té době určitě ne. Určitě ne, protože tím, že moje mamka měla moje dvě mladší ségry a ty jsem hlídala pořád a starala se o ně jako o vlastní, tak z toho jsem opravdu obavu neměla. A tím, že partner je schopnej co se týče tady toho, tak jsem věděla, že kdyby byl nějaký problém, tak půjde do práce a vždycky nás nějakým stylem uživí nebo se postará.*“ Na otázku, zda neměla ani strach z porodu odpověděla – „*Tím, že jsem nevěděla do čeho jdu, tak nějak ani ne.*“

6.4 Vyhodnocení kategorie: výhody/nevýhody

I přesto, že v dnešní době ženy odsouvají mateřství na vhodnější dobu, tak se mezi nimi najdou ženy, které své potomky mají na dnešní poměry v mladém věku. Zajímalo mě tedy, jaké výhody nebo nevýhody vidí v brzkém mateřství. Všechny respondentky se shodly, že v mateřství v mladém věku vidí více výhod než nevýhod. Aneta s Hanou uvedly jako nevýhodu to, že přesto, že měly kde bydlet, tak sdílely domácnost s rodiči. Anetina odpověď – „*Ty dvě generace v jednom baráku, no je to náročné. Ještě v tom věku, kdy my jsme se vyrovnávali se svými pocitama a reakcema okolí. To bylo prostě náročné.*“ Šárka uvedla jako nevýhody ztrátu mladistvé volnosti a Kristýna si myslí, že starší matky mají výhodu v tom, že jsou více zajištěné a dospělejší. Nikola žádné nevýhody nevidí a Anna zmínila jako nevýhodu cestování. To ale na konci odpovědi eliminovala, když odpověděla, že si může život užít potom.

Výhod naopak vidí respondentky spoustu. Anna, Šárka, Nikola i Aneta se shodly na tom, že si myslí, že jako mladé matky mají více energie, trpělivosti a mají blíže k dětem. Aneta uvedla, že syn je „*spíš takovej parták než dítě*“. Anna vidí hlavní výhodu v tom, že „*nebudu na rodičáku ve škole sedět v sedmdesáti. Ty děti potřebujou mít k sobě blízko ty maminky prostě. Když bude mít starou maminku, tak se ani nepude moc svěřit, podle mě.*“ Nikola souhlasí s Annou, že „*máš k těm dětem blíž si myslím*“. Kristýna vidí velké plus po fyzické stránce. „*Výhoda je to, že celkově co jsme se bavily se spolubydlící na pokoji v porodnici, která je o deset let starší, tak už měla problémy s natýkáním, potom se jí špatně chodilo, špatně dechalo a i co se týče hojení po porodu si myslím, že jsem ještě mladá, že je něco jinýho, když mám vytahaný břicho teď, tak se mi líp zatáhne, než kdybych byla těhotná za patnáct let, Všechno je těžší no.*“ Hany odpověď zde celou vypíšu. „*Člověk ty změny vnímá úplně jinak a líp se s tím vyrovnává, pokud teda má tu podporu té rodiny a toho partnera. Pokud nemá ty ekonomický problémy, tak vlastně všechno se dá jakoby vyřešit a je to o tom, že si to*

člověk může užít to mateřství, i když teda úplně v jiným smyslu, než když třeba jsem pak holky měla dýl.“ A na otázku, v čem to bylo jiné odpověděla: „Byly plánovaný, že jo. Tak vlastně to bylo o tom, že člověk jako byl jinak nadšenej, než z toho porodu v těch sedmnácti. Když jsem měla dceru v těch sedmnácti, tak tam byly ty obavy o tom partnerství. Jakoby s tím, kdo je otec toho myho dítěte, a že nejsem spokojená. Já jsem vůbec neřešila to dítě, co se týká tohohle, tak ona mi dala ten impuls k tomu, že kvůli tomu dítěti chci bejt třeba lepší, chci mít to vyšší vzdělání a tyhle věci. Ale třeba tím, že když je plánovaný to rodičovství, tak to nadšení a ta radost z těch dětí je úplně jiná. Je to takový to vnitřní blaho, který prostě nevím, neumím to popsat. V těch sedmnácti nepočítáš s dítětem a vlastně v tý době ho nechceš. Já jsem to vzala prostě tak, že jsem těhotná.“

Zařadila jsem do této kategorie i otázku, zda je něco, s čím si respondentky nevěděly rady a myslí si, že je to způsobené věkem. Šárka s Nikolou se shodují, že to není o věku, ale o zkušenostech. Anna také odpovídá záporně a zmiňuje, že „*intuice prostě funguje*“. Aneta uznává, že toho, co nevěděla bylo hodně, ale „*tím, že nám pomáhala jak moje mamka, tak především tchýně, která už se nemusela starat o svoje děti, tak jsem neměla ani moc šancí něco nevědět.*“ Co ale vyzdvihuje v porovnání s ostatními dětmi jsou nemoci. „*S tím prvním dítětem jsme v podstatě volali doktorce kvůli každému pupínku, když to řeknu takhle přehnaně, a u těch dalších dětí už to takové není no.*“ Z této odpovědi můžeme ale vidět, že se zde také jedná spíše o zkušenosti než o věk. Kristýna si prozatím není ničeho vědoma, protože má teprve několikaměsíční miminko. V rozhovoru ale také zmiňovala, stejně jako Aneta, nemoci. A Hana udává výběr partnera, ale co se týká dítěte, tak také mluví o instinktu. Komentuje ale situaci, která v té době byla běžná a dnes to vidí jinak. „*Akorát třeba tím, že byly nějaký vzorce toho chování, třeba ohledně toho kojení, tak to nebylo úplně moderní v tý době, takže když přišel člověk k doktorce, že teda kojim každý dvě hodiny, tak doktorka řekla ne. Kojit se má po třech a dala mi sunar. To třeba dneska vnímám, že nebylo úplně ideální.*“

6.5 Vyhodnocení kategorie: rozhodnutí

Mateřství přináší mnoho povinností a mění dosavadní životní styl. Bývá spojeno s přerušением profesního uplatnění, nebo v případě mladých matek často s přerušением studia, a s izolací ženy v domácnosti. To může ženu frustrovat, zvláště pokud pro ženu není mateřství alespoň přijatelné. Na otázku, zda zasáhlo narození potomka do jejich

studijních úspěchů či kariérních postupů odpověděla Kristýna, Šárka a Aneta, že jim zasáhlo do studia. Kristýna musela ukončit vysokou školu, Šárka si musela dodělávat maturitu a Aneta „*no tak tím, že jsme nechávali hlavně partnera vystudovat, jak gympl, tak i vysokou školu, tak v té době nepřicházelo v úvahu, že bych taky studovala. A když už jsem se rozhodla, že půjdu do školy, tak přišlo druhé dítě*“ Anně zasáhlo narození dítěte „*Do těch kariérních postupů. Měla jsem v plánu postupovat výš. Každopádně jako nečekali jsme, že to vyjde tak brzo, takže já jsem myslela, že postoupím, takže se to zpomalilo. Ale vůbec mi to nevadí.*“ Podle Nikoly jí dítě do ničeho nezasáhlo. Měla již vystudovanou školu a zaměstnaná byla u přítele ve firmě. Hana má také pocit, že jí dítě nijak neomezilo, jak sama říká „*Posunulo se to. Já jsem chtěla dodělat maturitu, takže to jsem udělala, ale nebylo to hned po ty střední, ale až třeba já nevím, třeba o pět let dýl. Ale, že jsem začala chodit do školy, vlastně s manželem jsem byla čtyři roky a hned po tom jsem si dala přihlášku. Mě nebrzdilo to dítě, mě brzdil manžel.*“

Také mě zajímala otázka dospělosti, zda mají respondentky pocit, že rychleji dospěly. Opět se dotazované rozdělily půl na půl. Anna, Aneta a Kristýna nemají pocit, že by rychleji dospěly díky svému potomkovi. Aneta má pocit, že „*to spíš zařídila mamka těma ségrama.*“ Anna odpovídá následovně - „*Jako, no, zamaminkovatěla jsem, ale ne dospěla, já si myslím, že nedospěju nikdy.*“ A Kristýna si prý stále nepřijde jako dospělá. Je si vědoma, že má zodpovědnost za dalšího člověka, ale nepřipadá si jako dospělá. Hana, Šárka a Nikola se shodují v názoru, že dospěly. Člověku se podle nich naprosto změnil pohled na svět. Změnil se priority, hodnoty a nejdůležitější věci v životě se stává dítě a zodpovědnost za něj.

S mateřstvím jistě přichází i změny v dosavadním životě. Zajímalo mě tedy, v čem se změnil život respondentek. Anna, Aneta a Kristýna uvedly stejnou jednoznačnou odpověď. „*Ve všem*“. Anna to dále okomentovala – „*Vše je víc stereotypní. Dost zásadní je, že si nemůžu dělat co chci. Malý mi vlastně vzal takovou tu pohodlnost a nějakou flexibilitu.*“ Velice podobně se vyjádřila i Aneta, která v šestnácti letech ztratila především mladistvou volnost. Stereotyp ve své odpovědi zmiňuje i Kristýna. Nikola, Hana a Šárka zdůrazňují ve svých odpovědích ztrátu svobody. Tedy například slovy Šárky „*Tak jako změnil se mi v tom, že jsem zůstala s ní doma, že jsem nemohla dostudovat a jít si kdy se mi chtělo, kam se mi chtělo.*“

Poslední otázkou v této kategorii byla otázka, jak se cítí v roli maminky? Všechny odpověděly pozitivně a žádná z nich by neměnila. Je ale zajímavé, že Nikola a Aneta by narození prvního potomka nijak posunout nechtěly, zatímco narození

druhého ano. Nikola by změnila, že „bych měla děti hned po sobě, a ne takhle o čtyři roky.“ A Aneta uvádí vlastně totéž. „Jediný, co bych zvážila, že bych asi to druhé chtěla mít dřív po tom prvním. Třeba po třech letech, ne takhle po šesti.“ Kristýna si mateřství se synem užívá a role maminky je pro ni momentálně ta nejdůležitější. Hana se smíchem odpovídá – „Je to báječný. Když já to první měla jak hračku na hraní. To bylo prostě jenom o mazlení, že člověk chodil ven. Člověk vnímal prostě, já si pamatuju do dneška, jak bylo hezky, jak jsem šla s tím kočárkem a jak mi bylo dobře.“ Anna na otázku odpovídá – „Dobře, jako je to lepší jak kariéra, jak cokoliv. Je to vysněná role.“

7 Shrnutí zjištěných dat

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit co obnáší být mladou matkou. Výzkum tak byl zaměřen na ženy, které se staly matkami ve věku 16–22 let a které se setkaly s negativními reakcemi na jejich věk. Výzkumné šetření bylo provedeno na základě pěti stanovených výzkumných otázek. Rozhovor byl vždy rozdělen na pět kategorií, které byly získány kódováním. Kategorie byly označeny jako: plánování, okolí, zabezpečení, výhody X nevýhody a rozhodnutí.

Být mladou matkou tedy obnáší především to, že v době těhotenství, kdy jsou ženy více zranitelné, se musí vyrovnat s negativními reakcemi okolí. Tyto negativní reakce jsou pro ženu ještě větší zátěží v případě, že těhotenství nebylo plánované a žena se tak navíc vnitřně srovnává s velice vážnou, náročnou a novou situací. S takovými reakcemi se všechny respondentky setkaly. Je tedy velice důležitá podpora rodiny a partnera, s kterou se respondentky, i když občas až s postupem času, setkaly. Brzké mateřství také u poloviny respondentek způsobilo přerušování studia, což přináší mladé ženě další starosti.

První výzkumná otázka byla zaměřena na to, zda si respondentky těhotenství plánovaly. Dotazované, které se staly matkami v nezletilosti, společně s respondentkou, která stále studovala střední školu otěhotněly neplánovaně. Přesto se rozhodly si potomka nechat, a to většinou z důvodu přesvědčení, že nechtějí zabít život, který v nich roste. Dvě ženy, které již byly v zaměstnání a v trvalém partnerském vztahu si dítě přály. Poslední respondentka se potomkovi nebránila, ale ani ho nelze považovat za plánovaného.

Druhá výzkumná otázka se zabývala problémy žen s okolím. Všechny respondentky se nakonec potkaly s podporou ze strany rodiny, ačkoli u některých nebyly počáteční emoce příliš pozitivní. Ze strany partnera se dostalo podpory všem

dotazovaným. Pouze u jedné respondentky bylo okolí vyloženě nepřátelské a vnímala to tak, že ji okolí odsuzuje. Ostatní se také potkaly s negativními reakcemi, přesto převažovaly pozitivní ohlasy okolí. Ze strany přátel byly reakce u všech respondentek pozitivní. Okruh přátel zůstal u respondentek vesměs stejný. Většina respondentek starší matky nevyhledává, a to především z důvodu ne příliš dobrých vzájemných vztahů.

Na otázku zabezpečení, tedy v pořadí třetí výzkumnou otázku, všechny respondentky odpověděly kladně. Žádná z nich tedy netrpěla finančními problémy, absencí bydlení nebo zázemí. Tři z respondentek zabezpečil partner či rodina a zbylé tři kromě toho pobíraly příspěvek v mateřství. Vlastní bydlení, a tedy i zázemí měly čtyři mladé matky, které také uvedly, že zázemí měly i u rodiny. Jedná se o matky, které již byly plnoleté. Dvě z nich si také potomka plánovaly. Zbylé dvě byly v době porodu nezletilé a získaly vlastní bydlení až postupem času, ale přesto uvádí, že zázemí měly. Jedna z těchto dvou respondentek začala se svým partnerem a otcem jejího dítěte žít až po porodu, druhá před porodem po svatbě. V otázce obav je zajímavé zjištění, že žádnými obavami netrpěly pouze dvě nezletilé respondentky. U ostatních se obavy různých druhů objevily. Ať již z porodu, aby vše proběhlo v pořádku nebo ze samotné péče o dítě.

Čtvrtá výzkumná otázka se týkala toho, jaké výhody či nevýhody respondentky vidí v mateřství v brzkém věku. Pozitivním zjištěním je, že všechny respondentky vidí více výhod než nevýhod. Přestože všechny měly kde bydlet a měly, jak samy uvádí zázemí, mezi nevýhody řadí například větší problémy se zabezpečením nebo problémy související s absencí vlastního zázemí. Dále také zmiňují například ztrátu mladistvé volnosti. Čtyři respondentky uvedly jako výhodu více energie, trpělivosti a také to, že mají blíže ke svým dětem. Mají proto pocit, že až budou děti starší, tak budou mít mezi sebou lepší vztah a děti se jim půjdou svěřit s menším strachem nebo obavami. Jedna z respondentek také uvedla jako výhodu lepší fyzickou kondici. A to jak během těhotenství, tak lepší regeneraci po porodu. Pět dotazovaných na můj dotaz ohledně toho, zda je něco, co nevěděly a myslí si, že to bylo způsobené věkem odpověděly záporně. Kromě jedné respondentky, která nebyla schopna tento dotaz zhodnotit, se všechny shodly na tom, že mateřství není o věku, ale o zkušenostech a instinktu.

Poslední výzkumnou otázkou byla otázka rozhodnutí. Zajímalo mě, zda by s odstupem času své rozhodnutí změnily či nikoliv. Všech šest respondentek odpovědělo záporně. Jsou rády, že své děti mají a nedokážou si život bez nich již

představit. Žádná z nich by neměnila ani věk, ve kterém svého potomka porodily. A to ačkoli třem z šesti dotazovaných zasáhlo narození dítěte do studia. Dvě z nich si ale později vzdělání dodělaly a obě také plánují nastoupit do další vzdělávací instituce. Život respondentek se po narození dětí změnil ve všem. Mezi zásadní změny ale řadí ztrátu volnosti, pohodlnosti, které nahradil stereotyp. Ten ale s rostoucím věkem dětí také mizí. Všechny respondentky jsou ve své roli matky šťastné, i když někdy unavené.

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, co obnáší být mladou matkou. Zda si těhotenství plánovaly, s jakými problémy se setkaly, a to ať od okolí nebo s problémy zabezpečení. Také jaké výhody či nevýhody vidí v brzkém mateřství a jak se cítí v roli matky.

První část práce je teoretická. Ta je rozdělena do čtyř kapitol, přičemž v první kapitole jsme se seznámili s pojmem těhotenství a jeho třemi hledisky. S hlediskem biologickým, psychologickým a ekonomicko-sociálním. Dále jsme vydefinovali, co je to rodičovství a mateřství a seznámili jsme se se změnami v těhotenství, a to jak fyziologickými, tak psychologickými. Druhá kapitola nám popsala, co to je rodina, její historii a také rodiny v různých časových etapách České republiky. Byla to tedy rodina moderní, socialistická a současná. Ve třetí kapitole jsme se seznámili s problematikou plánování rodiny, jejími typy a funkcemi. Poslední kapitola se pro doplnění informací zabývala typy partnerského soužití, tedy manželstvím, nesezdaným soužitím a registrovaným partnerstvím.

Druhá, tedy praktická část byla zaměřena na výzkum, který probíhal kvalitativní metodou pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Protože byl výzkum prováděn v době pandemie, a protože je to velice osobní téma, respondentek pro tento výzkum bylo méně, než jsem očekávala. Respondentkami bylo šest žen, které se staly matkami ve věkovém rozmezí 16–22 let a měly negativní zkušenost s reakcí na jejich věk, ve kterém se staly matkami. Zjistila jsem, že polovina z mých respondentek si potomka plánovala. Všechny, ačkoli mezi nimi byly i v době porodu nezletilé matky, byly dostatečně zabezpečeny a měly zázemí. Pouze jedna respondentka má velice negativní zkušenost s okolím, které ji dá se říct odsoudilo. Zbylé respondentky se sice s negativními reakcemi setkaly, ale převažovaly ty pozitivní. Všech šest respondentek vidí v brzkém mateřství spíše výhody, a proto by také žádná z nich neměnila. Ve své roli matky se cítí všechny pozitivně, ačkoli někdy unaveně.

Překvapením pro mě bylo, že žádná z respondentek se nesečkala s problémy se zabezpečením. A také rozdíl, jakým se stát staral o matky dříve, a jak se stará dnes. Podle jedné respondentky, která nám mohla toto srovnání poskytnout, měly ženy ještě před třiceti lety automaticky nárok na příspěvky, zatímco dnes zde máme například podmínku odpracovaných let. Přesto pro mě byly získané informace potěšující. Na základě získaných informací se tedy můžeme ptát, proč průměrný věk prvorodiček stále roste. Cíl této bakalářské práce byl splněn.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

FIALOVÁ, Ludmila. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-87-7.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.

HANÁKOVÁ, Taťána, Magdalena CHVÍLOVÁ-WEBEROVÁ a Pavla VOLNÁ. *Velká česká kniha o matce a dítěti*. 2. aktualizované vydání. Brno: CPress, 2015. ISBN 978-80-264-0755-3.

HARTL, Pavel, Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-569-1.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1168-3.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9. str.46

HORSKÝ, Jan a Markéta PRAŽÁKOVÁ SELIGOVÁ. *Rodina našich předků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 80-7106-195-6.

CHEAL, David. *Sociology of Family Life*. UK: Macmillan Education, 2002. ISBN 0333665783

CHODĚRA, Oldřich. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha: Grada, 2002. Právo pro každého (Grada). ISBN 80-247-0217-7.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

KUCHAŘOVÁ, Věra a Anna ŠŤASTNÁ, ed. *Partnerství, rodina a mezigenerační vztahy v české společnosti*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009. ISBN 978-80-87007-76-1.

MACHOVÁ, Jitka. *Biologie člověka pro speciální pedagogy: celostátní vysokoškolská učebnice pro studující oboru učitelství pro školy pro mládež vyžadující zvláštní péči a studující oboru vychovatelství pro osoby vyžadující zvl. péči*. Praha: SPN, 1993. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-23795-9

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíce potřebují*. 7. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0853-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 6. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0519-7.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-19-9.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 38. ISBN 978-80-86429-87-8.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Ilustroval Vladimír JIRÁNEK. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. ISBN 978-80-86429-87-8.

MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: (mýty a skutečnosti)*. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.

MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Základy sociologie. ISBN 80-86429-05-9. ¹

MUSIL, Jiří. *Sociologie soudobého města*. Praha: Svoboda, 1967. Sociologická knihovna (Svoboda).

Občanský zákoník: novelizované znění : rejstřík : redakční uzávěrka 1. 1. 2017
Ostrava: Sagit, 2012-. ÚZ. ISBN 978-80-7488-201-2.

PAŘÍZEK, Antonín. *Kniha o těhotenství a dítěti: [český průvodce těhotenstvím, porodem, šestinedělím - až do dvou let dítěte]*. Praha: Galén, c2009. ISBN 978-80-7262-653-3.

PLAŇAVA, Ivo a Milan PILÁT. *Děti, mládež a rodiny v období transformace*. Brno: Barrister & Principal, 2002. ISBN 80-86598-36-5.

RATISLAVOVÁ, Kateřina. *Aplikovaná psychologie porodnictví: [psychologie těhotenství, porodu a šestinedělí : psychosomatická medicína : učební texty pro porodní asistentky]*. Praha: Reklamní atelier Area, 2008. ISBN 978-80-254-2186-4.

ROZTOČIL, Aleš. *Moderní porodnictví*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-247-5753-7.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie], přepracované vydání*. 3. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0772-6.

SEKOT, Aleš. *Sociologie v kostce*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-077-8.

SIKOROVÁ, Ludmila. *Cvičení a pohybové aktivity v těhotenství*. Brno: Computer Press, 2006. ISBN 80-251-1202-0.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

TEUSEN, Gertrud, Iris GOZE-HÄNEL a Jana PIŠTOROVÁ. *Prenatální komunikace: průvodce výchovou v rodině*. Druhé. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-262-0970-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, ed. *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6.

Internetové zdroje

BAUEROVÁ, Jaroslava. Vznik a vývoj rodiny a její funkce v socialistické společnosti. *Sociologický Časopis* [online]. 15. Sociologický ústav AV ČR, 1979, str. 266 [cit. 2021-4-26]. ISSN 00380288. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/41129374?seq=1&fbclid=IwAR3R3kGSHraF-jXh78wwh2iW3q3q0pjjzLsaRDOpqb8N_NWDN7dyUgWnW0

Demografické ročenky (pramenná díla) 2019 - 2010 [online]. Český statistický úřad, aktualizováno 2021 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/aktualita/zname-nezname-registrovane-partnerstvi-statistiky-rp-v-cesku-po-14-letech>

FETTER, Richard W. *Právní poměry druha a družky* [online]. 10.3.2004 [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pravni-pomery-druha-a-druzky-24087.html>

IX.1.1.2 Mateřská a rodičovská dovolená - Příručka pro personální agendu a odměňování zaměstnanců [online]. MPSV [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://ppropo.mpsv.cz/IX112Materskaarodicovskadovolena>

KUCHAŘOVÁ, Věra a kolektiv. *Zpráva o rodině 2017* [online]. 2. vydání. Praha: VÚPSV, 2017 [cit. 2021-4-26].

Peněžitá pomoc v mateřství [online]. Česká správa sociálního zabezpečení [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/penezita-pomoc-v-materstvi>

Pohyb obyvatelstva - rok 2014 [online]. Český statistický úřad, 2015 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvatelstva-4-ctvrtleti-2014-jvieceamvff>

Pohyb obyvatelstva - rok 2019: Přírůstek obyvatelstva byl nejvyšší za posledních 11 let [online]. Český statistický úřad, 2020 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvatelstva-rok-2019>

Postoje českých občanů k partnerství, manželství a rodičovství – únor 2020 [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 2020 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/5179-postoje-ceskych-obcanu-k-partnerstvi-manzelstvi-a-rodicovstvi-unor-2020>

Průměrný věk žen při narození 1. dítěte v letech 1950-2019 [online]. Český statistický úřad, aktualizováno 2020 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/5179-postoje-ceskych-obcanu-k-partnerstvi-manzelstvi-a-rodicovstvi-unor-2020>

Rodička a novorozenec 2014-2015 [online]. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2017 [cit. 2021-4-26]. ISSN 1213-2683. Dostupné z: https://www.uzis.cz/sites/default/files/knihovna/rodnov2014_2015.pdf

Rodičovský příspěvek [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/rodicovsky-prispevek>

ŠŤASTNÁ, Anna, Jitka SLABÁ a Jiřina KOCOURKOVÁ. *PLÁNOVÁNÍ, NAČASOVÁNÍ A DŮVODY ODKLADU NAROZENÍ PRVNÍHO DÍTĚTE V ČESKÉ REPUBLICE* [online]. 2017 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/46203816/stastna.pdf/0cf15559-1e0a-4b47-a7d6-e8faeb236404?version=1.0>

Uzavření registrovaného partnerství [online]. MVČR, 2020 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-registrovaneho-partnerstvi.aspx>

Veřejná databáze: Tab. 906 Osoby v sezdaných a nesezdaných soužitích v hospodářící domácnosti tvořené 1 úplnou rodinou bydlící v bytech podle postavení v domácnosti a podle počtu závislých dětí v domácnosti a věku osoby [online]. Český statistický úřad, 2011 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/aktualita/zname-nezname-registrovane-partnerstvi-statistiky-rp-v-cesku-po-14-letech>

ZÁKON ze dne 26. ledna 2006 o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů - Sbírka zákonů [online]. Ostrava: Sagit, 2006 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.sagit.cz/info/sb06115>

Známé neznámé registrované partnerství: statistiky RP v Česku po 14 letech [online]. Sociologický ústav AV ČR, 2020 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/aktualita/zname-nezname-registrovane-partnerstvi-statistiky-rp-v-cesku-po-14-letech>

Ženy a muži v datech 2020 [online]. Praha: Český statistický úřad, 2020 [cit. 2021-4-26]. ISSN 300004-20. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/151439704/30000420.pdf/5f24abfc-dbb8-4be6-98f6-1d9acff33e56?version=1.3>